

KOVOS SU PINIGŲ PLOVIMU KONKURSAS

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

Development and Organisation of Training for Lawyers
on Anti-money Laundering and Counter Terrorist
Financing (AML-CTF) Rules at EU Level

NAUDOTOJŲ VADOVAS

2021 m. vasario 22 d.

Atsakomybės ribojimo pareiškimas

Ši informacija parengta pagal sutartį su Europos Sąjunga (nuorodos numeris: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018) ir ji neatspindi oficialios Europos Komisijos nuomonės. Nei Komisija, nei joks Komisijos vardu veikiantis asmuo negali būti laikomas atsakingu už tai, kaip galėtų būti naudojama šiame leidinyje pateikta informacija.

LEIDĖJAI

Europos advokatų fondas

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ – Haga

Nyderlandai

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba

Rue Joseph II, 40

1000 – Briuselis

Belgija

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Fotografijos (pirmasis puslapis)

© „Adobe Stock“

TURINYS

PRATARMĖ.....	5
ĮVADAS.....	6
APIBRĖŽTYS	7
<i>Kas yra pinigų plovimas?.....</i>	<i>7</i>
<i>Kas yra teroristų finansavimas?</i>	<i>8</i>
<i>Ar advokatams taikomos ES KPP / TF taisyklės, ir, jei taip, kuriai veiklai?</i>	<i>9</i>
RIZIKA GRINDŽIAMAS POŽIŪRIS	10
<i>Bendroji dalis</i>	<i>10</i>
<i>Kaip atlikti rizikos vertinimą.....</i>	<i>13</i>
<i>Advokatų kontoros dydis</i>	<i>15</i>
DERAMAS KLIENTŲ TIKRINIMAS (DKT)	15
<i>Įvadas</i>	<i>15</i>
<i>Terminai.....</i>	<i>17</i>
<i>Mastas.....</i>	<i>18</i>
<i>Rėmimasis trečiosiomis šalimis.....</i>	<i>24</i>
<i>Rašytinė politika, kontrolės priemonės ir procedūros</i>	<i>25</i>
<i>Įrašų saugojimas.....</i>	<i>26</i>
<i>Bendrovės</i>	<i>27</i>
<i>Patikos fondai</i>	<i>28</i>
TIKROJI NUOSAVYBĖ.....	29
DIDELĖS RIZIKOS TREČIOSIOS VALSTYBĖS	32
POLITIKOJE DALYVAUJANTYS ASMENYS (PDA)	33
KLIENTAI, SU KURIAIS NESUSITINKAMA ASMENIŠKAI	36
GRĖSMĖS ŽENKLAI	36
NAUDOJIMASIS TECHNOLOGIJOMIS	38
PAREIGA PRANEŠTI	39
<i>Įvadas</i>	<i>39</i>
<i>Kliento informavimas</i>	<i>40</i>
<i>„Žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti“ – ir šių žodžių reikšmė apskritai</i>	<i>41</i>
<i>Nusikalstama veikla</i>	<i>42</i>
DUOMENŲ APSAUGA	43

ADVOKATO IR KLIENTO SANTYKIŲ KONFIDENCIALUMAS	45
<i>Įvadas</i>	<i>45</i>
<i>Europos teismų praktika</i>	<i>46</i>
<i>Išvada</i>	<i>47</i>
TARPVALSTYBINIAI KLAUSIMAI.....	48
SANKCIJOS	48
<i>Įvadas</i>	<i>48</i>
<i>Būtinės nusikaltimo sąlygos.....</i>	<i>50</i>
1 PRIEDAS. DIDELĖS RIZIKOS VALSTYBIŲ SĄRAŠAS	51

NAUDOTOJŲ VADOVAS

PRATARMĖ

Šis mokymo vadovas (naudotojų vadovas) parengtas advokatams, dalyvaujantiems mokymuose apie kovos su pinigų plovimu (KPP) ir teroristų finansavimu (TF) taisykles ES lygmeniu. Mokymus vedantiems asmenims parengtas atitinkamas vadovas (mokymų vedėjų vadovas).

Abu vadovai parengti vykdant Europos Komisijos su Europos advokatų fondu (ELF) ir Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE) sudarytą sutartį dėl „Advokatams skirtų mokymų apie kovos su pinigų plovimu (KPP) ir teroristų finansavimu (TF) taisykles ES lygmeniu organizavimo ir parengimo“ (paslaugų sutartis Nr. JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

Toliau aprašyti Europos Komisijos tikslai, kurių ji siekė skelbdama konkursą dėl šios sutarties:

„Bendrasis sutarties tikslas – mokyti advokatus, didinti jų informuotumą ir skatinti pagrindinių ES KPP / TF taisyklių principų ir sąvokų sklaidą tarp advokatų. Sutarties įgyvendinimo paskirtis – įvertinti ir tenkinti advokatų poreikius didinant jų informuotumą apie jų vaidmenį ir pareigas kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu pagal direktyvą.

Konkretus jos įgyvendinimo tikslas – užtikrinti, kad mokymo programa pasiektų kuo platesnį advokatų ratą visoje Sąjungoje. Visų pirma, mokymo veikla gali padėti atitinkamiems advokatams sau atsakyti, kaip jie gali geriausiai:

- susipažinti su atitinkamomis KPP / TF pareigomis ir jas suprasti; apmąstyti būdus, kuriais advokatais ir advokatų kontoromis gali būti piktnaudžiaujama pinigų plovimo ir teroristų finansavimo tikslais;*
- apmąstyti praktiką, kurią advokatai ir advokatų kontoros gali taikyti savo konkrečioje jurisdikcijoje ir vadovaudamiesi atitinkamomis advokatūros taisyklėmis, kad užtikrintų aukščiausių profesijos etikos standartų laikymąsi;*
- nustatyti problemą, kuri gali kilti aiškinant konkrečias nuostatas, atsižvelgiant į hipotetinius ir faktinius atvejus ir ypač į jų dalykinių santykių su klientais tęstinumą bei kitas aplinkybes“.*

Prieš rengdamas mokymų vadovus, partnerių konsorciumas, remdamasis atsakymais į klausimyną apie kiekvienos valstybės narės dabartinę praktiką, susijusią su advokatų mokymu apie KPP / TF taisykles ES lygmeniu, parengė mokymo poreikių vertinimą ir mokymo strategiją. Klausimyną užpildė visų 27 ES valstybių narių advokatūros, priklausančios CCBE, ir Jungtinės Karalystės advokatūra.

Verta priminti pagrindinę [KPP / TF direktyvą](#), kurios turi įtakos advokatams, informaciją. Pinigų plovimas ir teroristų finansavimas kelia didelę grėsmę gyvybei ir visuomenei, sukelia smurtą, skatina tolesnę nusikalstamą veiklą ir kelia grėsmę teisinės valstybės pagrindams. Atsižvelgiant į advokato vaidmenį visuomenėje ir būdingas profesines bei kitas pareigas ir standartus, advokatai privalo visada elgtis sąžiningai, laikytis teisinės valstybės principo ir nedalyvauti jokioje nusikalstamoje veikloje. Dėl to advokatai turi nuolat būti budrūs, suprasdami, kad nusikaltėliai gali piktnaudžiauti advokato profesija pinigų plovimo ir teroristų finansavimo tikslais.

Advokatai ir advokatų kontoros turi užtikrinti, kad jiems būtų žinomos KPP / TF pareigos, kylančios iš:

- (i) esminių advokato profesijos etikos principų, įskaitant pagrindinę pareigą neremti nusikalstamos veiklos ir nesudaryti sąlygų jai vykdyti, taip pat iš analogiškų nacionalinės teisės aktų, ir
- (ii) ES teisės reikalavimų, ir kad jie šias pareigas vykdytų.

Visi ES advokatai turi žinoti ir nuolat gilinti žinias apie savo atitinkamas teises ir etines pareigas bei riziką, susijusią su jų praktikos sritimi ir klientais. Tai ypač svarbu todėl, kad nusikaltėlių vykdoma pinigų plovimo ir teroristų finansavimo veikla sparčiai ir nuolat tobulėja bei tampa vis sudėtingesnė. Informuotumas, budrumas, grėsmės ženklų atpažinimas ir atsargumas yra geriausios advokato priemonės atvejams, dėl kurių gali kilti abejonių dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo, vertinti.

Šiuo vadovu siekiama padėti KPP / TF srities mokymuose dalyvaujantiems advokatams suprasti visą savo teisinių ir etinių pareigų mastą, taip pat savo pažeidžiamumą dėl rizikos, susijusios su dalyvavimu KPP / TF veikloje.

IVADAS

Kiekvienos valstybės narės nacionalinės kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimo teisės aktai grindžiami [Ketvirtąja kovos su pinigų plovimu direktyva](#) su pakeitimais, padarytais [Penktąja kovos su pinigų plovimu direktyva](#).

Šiame vadove pateikta mokymo medžiaga parengta remiantis tuo, kas taikoma ir privaloma visiems advokatams visoje ES, todėl bus pateikiamos teisės aktų nuorodos į Ketvirtosios kovos su pinigų plovimu direktyvos su pakeitimais, padarytais Penktąja kovos su pinigų plovimu direktyva, nuostatas, o ne į nacionalinės teisės aktus, kurie daugeliui advokatų gali būti žinomi geriau.

Kadangi įgyvendinant direktyvas KPP / TF teisės aktai priimami nacionaliniu lygmeniu, jų įgyvendinimas kiekvienoje valstybėje narėje gali būti skirtingas. Tačiau visoms valstybėms narėms privaloma bent jau laikytis direktyvos nuostatų. Šis vadovas parengtas taip, kad jį būtų galima lengvai pritaikyti prie įvairių valstybių narių nacionalinių nuostatų. Šiame vadove tiksliai nurodomi minėtos Ketvirtosios kovos su pinigų plovimu direktyvos (su pakeitimais) straipsniai,

taigi naudotojams bus lengva nustatyti vietos aplinkybes. Kai minima Ketvirtoji kovos su pinigų plovimu direktyva, visada daroma nuoroda į versiją su pakeitimais, padarytais Penktąja direktyva, ir šiame vadove ji vadinama „direktyva“.

Taip pat reikėtų atsižvelgti į nacionalinių rizikos vertinimų aplinkybes ir turinį, nes sąlygos, kuriomis kyla pinigų plovimo rizika, įvairiose valstybėse narėse skirsis. FATF registruoja [nacionalinius rizikos vertinimus](#). Atsižvelgiant į šiuos nacionalinius skirtumus, tokie rizikos vertinimai į šį naudotojų vadovą neįtraukiami.

ES nuostatos yra nacionalinių įgyvendinimo nuostatų šaltinis, o jei kada kyla priešara dėl taikytinų nuostatų, pirmenybė teikiama ES nuostatomis. Vienas iš šio vadovo tikslų yra pabrėžti, kad KPP / TF taisyklės yra ES masto sistema, pagal kurią advokatai ES turi bendrų pareigų, ir šiuo atžvilgiu užtikrinti teisinį tikrumą. Tačiau šį vadovą reikia naudoti atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus, kurie, pavyzdžiui, gali būti griežtesni nei direktyvoje nustatyti reikalavimai, kurie dažnai būna būtiniausio lygio.

Rengiant šį vadovą praverė trys leidiniai, kurių medžiaga buvo naudojama kaip šaltiniu:

- (1) 2014 m. CCBE, Tarptautinės advokatų asociacijos (IBA) ir Amerikos advokatų asociacijos (ABA) paskelbtas „[Advokato vadovas, kaip nustatyti pinigų plovimo atvejus ir užkirsti jiems kelią](#)“ (angl. *A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering*);
- (2) 2019 m. Finansinių veiksmų darbo grupės paskelbtos „[Rizika grindžiamo požiūrio gairės advokatams](#)“ (angl. *Guidance for a risk-based approach for legal professionals*);
- (3) 2020 m. paskelbtos [Teisinio sektoriaus grupės „Kovos su pinigų plovimu rekomendacijos teisiniam sektoriui“](#) (angl. *Legal Sector Affinity Group Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector*).

Visi trys vadovai yra labai naudingi leidiniai, tačiau pirmi du vadovai buvo paskelbti neatsižvelgiant į konkrečią dabartinę Europos teisės aktų sistemą. Šių vadovų tikslinė auditorija – viso pasaulio advokatai, o juose nagrinėjami esminiai principai. Be to, pirmasis vadovas (CCBE, IBA, ABA) jau yra kelerių metų senumo, todėl kai kurios pagrindinės aplinkybės galėjo pasikeisti. Jungtinės Karalystės vadovas buvo paskelbtas dar pereinamuoju laikotarpiu prieš šalies išstojimą iš ES.

APIBRĖŽTYS

KPP / TF sąvokos negalima suprasti nesusipažinus, kaip pagrindiniai jos dėmenys apibrėžti ES teisės aktuose.

Kas yra pinigų plovimas?

Pinigų plovimas ir teroristų finansavimas direktyvoje apibrėžti nurodant kelias toliau išvardytas veiklos rūšis:

1 straipsnis

3. Šioje direktyvoje toliau išvardinti tyčiniai veiksmai yra laikomi pinigų plovimu:

a) turto konversija arba perdavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos arba dalyvaujant tokioje veikloje, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti kokiam nors asmeniui, kuris dalyvauja tokioje veikloje, išvengti teisinių to asmens veiksmų pasekmių;

b) turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, vietos, disponavimo, judėjimo, teisių ar nuosavybės teisių į turtą slėpimas arba užmaskavimas, žinant, kad toks turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos arba dalyvaujant tokioje veikloje;

c) turto įsigijimas, turėjimas arba naudojimas, jo gavimo metu žinant, kad šis turtas gautas iš nusikalstamos veiklos arba dalyvaujant tokioje veikloje;

d) dalyvavimas, bendrininkavimas, pasikėsinimas įvykdyti ir pagalba, kurstymas, palankesnių sąlygų sudarymas ir patarimai vykdant bet kurį iš a, b ir c punktuose nurodytų veiksmų.

4. Veikla yra pripažįstama pinigų plovimu net tada, kai veiksmai, dėl kurių atsirado turtas, skirtas pinigų plovimui, buvo vykdomi kitos valstybės narės teritorijoje arba trečiosios valstybės teritorijoje.

5. Šioje direktyvoje terminas „teroristų finansavimas“ reiškia lėšų teikimą arba rinkimą bet kokiais būdais, tiesiogiai ar netiesiogiai, siekiant jas visas arba iš dalies panaudoti (arba žinant, kad jos bus panaudotos) vykdyti nusikaltimams, apibrėžtiems Tarybos pamatinio sprendimo 2002/475/TVR 1–4 straipsniuose.

6. Žinojimas, ketinimas arba tikslas – kaip vienas iš būtinų 3 ir 5 dalyse nurodytų veiklos elementų – gali būti numanomas iš objektyvių faktinių aplinkybių.

1 straipsnio 3 dalies d punktas yra ypač svarbus tuo, kad advokatas, kaip patarėjas, turi vengti kurstyti ar sudaryti palankesnes sąlygas padaryti nusikaltimą. Kaip aptariama toliau, advokatas gali ir turėti imtis tam tikrų veiksmų, kad to išvengtų.

Kas yra teroristų finansavimas?

Teroristų finansavimas 1 straipsnio 5 dalyje apibrėžtas kaip lėšų teikimas vykdyti nusikaltimams, kurie yra apibrėžti kitame ES sprendime – Tarybos pamatiniame sprendime 2002/475/TVR. Šis pamatinis sprendimas buvo iš dalies pakeistas vėlesniu sprendimu (2008/919/TVR), o dabar jį pakeitė [Direktyva \(ES\) 2017/541](#) dėl kovos su terorizmu.

Iš esmės 1 straipsnio 5 dalyje nurodytas teroristinis nusikaltimas yra objektyviųjų (pavyzdžiui, nužudymas, kūno sužalojimas, įkaitų paėmimas, turto prievartavimas, turto prievartavimas, išpuolių vykdymas arba grasinimas įvykdyti bet kurį iš minėtų nusikaltimų) ir subjektyviųjų (pavyzdžiui, veiksmai, kuriais siekiama labai įbauginti gyventojus, destabilizuoti ar sugriauti šalies

ar tarptautinės organizacijos struktūras arba priversti valdžią susilaikyti nuo veiksmų atlikimo) elementų derinys.

Teroristų finansavimas – tai lėšų teikimas arba rinkimas, siekiant jas panaudoti teroro aktams, kuriuos vykdo teroristinės organizacijos arba asmenys, veikiantys pavieniui arba nedideliuose tinkluose.

Advokatai turėtų žinoti, kad teroristų finansavimui gali būti naudojamos lėšos iš teisėtų ar neteisėtų šaltinių – nuo asmenų paaukotų lėšų iki pajamų, gautų iš nusikalstamos veiklos, pavyzdžiui, prekybos narkotikais, turto prievartavimo ar prekybos žmonėmis. Finansavimui taip pat gali būti naudojamos lėšos, gautos iš gamtos išteklių nukreipimo ar naudojimo.

Teisėtų lėšų, skirtų naudoti nusikalstamiems tikslams, paskirties nuslėpimas iš esmės yra atvirkštinis pinigų plovimas.

Ar advokatams taikomos ES KPP / TF taisyklės, ir, jei taip, kuriai veiklai?

Direktyvos 2 straipsnyje konkrečiai nurodyta, kad ji taikoma nepriklausomiems teisininkams. Jame taip pat nurodytos konkrečios veiklos rūšys, kurioms taikoma direktyva (2 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunktis).

2 straipsnis

1. Ši direktyva taikoma šiems įpareigotiesiems subjektams:

...

3. Šiems fiziniams ar juridiniams asmenims, kai jie vykdo savo profesinę veiklą:

a) auditoriams, išorės apskaitininkams ir mokesčių konsultantams bei visiems kitiems asmenims, kurie vykdydami savo pagrindinę verslo arba profesinę veiklą įsipareigoja tiesiogiai arba per kitus asmenis, su kuriais tas kitas asmuo yra susijęs, teikti materialinę pagalbą, paramą ar patarimus mokesčių klausimais;

b) notarams ir kitiems nepriklausomiems teisininkams, kai jie dalyvauja kokiame nors finansų ar nekilnojamojo turto sandoryje, tiek veikdami kliento vardu ir jo naudai, tiek padėdami savo klientui planuoti ar vykdyti sandorius, susijusius su:

i) nekilnojamojo turto ar verslo subjektų pirkimu ar pardavimu;

ii) klientų pinigų, vertybinių popierių ar kito turto valdymu;

iii) banko, taupomųjų ar vertybinių popierių sąskaitų atidarymu ar valdymu;

iv) įnašų, reikalingų bendrovių sukūrimui, veikimui ar valdymui, organizavimu;

v) patikos, bendrovių, fondų ar panašių struktūrų sukūrimu, veikimu ar valdymu [...].

Todėl nepriklausomiems teisininkams, vykdančiams 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunkčio i–v įtraukose išvardytas veiklos rūšis, kurios laikomos susijusiomis su pinigų plovimo rizika, taikomos direktyvoje išvardytos pareigos, o tai reiškia, kad advokatams, išimtinai vykdančiams 2

straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunkčio i–v įtraukose neišvardytas veiklos rūšis, pavyzdžiui, bylinėjimasi, ar galbūt kai kuriems įmonių teisininkams ar valdžios institucijose dirbantiems teisininkams direktyvoje numatytos pareigos nebus taikomos. Pavyzdžiui, įmonės teisininkas gali dirbti banke, o pats bankas yra įpareigotasis subjektas.

Yra ir kitų profesijų, kurios neįtrauktos į pirmiau pateiktą apibrėžtį, tačiau joms taip pat taikomos direktyvos 2 straipsnyje nustatytos pareigos, pavyzdžiui, mokesčių konsultantams „bei visiems kitiems asmenims, kurie vykdydami savo pagrindinę verslo arba profesinę veiklą įsipareigoja tiesiogiai arba per kitus asmenis, su kuriais tas kitas asmuo yra susijęs, teikti materialinę pagalbą, paramą ar patarimus mokesčių klausimais“, taip pat patikos ar bendrovių paslaugų teikėjams. Tokias paslaugas teikiančiam advokatui taip pat būtų taikomos direktyvoje nustatytos pareigos.

Teisininkui, dirbančiam juridiniame asmenyje, konkrečiai taikoma direktyvos 46 straipsnio 1 dalis, kurioje nurodyta, kad tokiu atveju direktyvoje nustatyti įpareigojimai taikomi juridiniam asmeniui:

46 straipsnio 1 dalis

Kai fizinis asmuo, priskiriamas vienai iš 2 straipsnio 1 dalies 3 punkte išvardytų kategorijų, vykdo profesinę veiklą kaip juridinio asmens darbuotojas, šiame skirsnyje nustatyti įpareigojimai yra taikomi tam juridiniam asmeniui, o ne minėtam fiziniam asmeniui.

Prireikus tekste bus pateikta daugiau konkrečių KPP / TF nuostatų apibrėžčių.

RIZIKA GRINDŽIAMAS POŽIŪRIS

Bendroji dalis

Pagal Ketvirtąją kovos su pinigų plovimu direktyvą advokato pareigoms taikomas rizika grindžiamas požiūris, kuris yra svarbus ES KPP / TF teisės aktų principas, lemiantis reikalaujamos veiklos apimtį ir mastą.

Iš esmės rizika grindžiamas požiūris reiškia, kad advokatai turėtų nustatyti, įvertinti ir suprasti KPP / TF riziką, kuri jiems kyla, ir, remdamiesi nustatyta rizika ir jos mastu, veiksmingai ir efektyviai imtis reikiamų KPP / TF priemonių rizikai sumažinti ir valdyti. Trumpiau tariant, turėtų būti taikomas tikslingas požiūris, orientuotas į tai, kur slypi rizika.

Toks požiūris leidžia:

- skirti išteklius ten, kur rizika yra didesnė;
- sumažinti reikalavimų laikymosi išlaidas ir našta klientams;
- lanksčiau reaguoti į kylančią riziką kintant PP / TF metodams.

Atitinkama pagrindinė direktyvos nuostata pateikta 8 straipsnyje:

8 straipsnis

1. Valstybės narės užtikrina, kad įpareigotieji subjektai imtųsi tinkamų veiksmų jiems kylančiai pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai nustatyti ir įvertinti, atsižvelgdami į rizikos veiksnius, įskaitant tuos, kurie susiję su jų klientais, šalimis ar geografinėmis vietovėmis, produktais, paslaugomis, sandoriais arba paslaugų teikimo kanalais. Tie veiksmai turi būti proporcingi atsižvelgiant į įpareigotųjų subjektų pobūdį ir dydį.

2. 1 dalyje nurodyti rizikos vertinimai įforminami dokumentais, nuolat atnaujinami ir teikiami atitinkamoms kompetentingoms institucijoms bei atitinkamiems savireguliacijos organams. Kompetentingos institucijos gali nuspręsti, kad atskiri dokumentais įtvirtinti rizikos vertinimai yra nereikalingi, jei konkreti sektoriui būdinga rizika yra aiški ir suprantama.

3. Valstybės narės užtikrina, kad įpareigotieji subjektai būtų įdiegę politiką, kontrolės priemones ir procedūras, skirtas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai, nustatytai Sąjungos, valstybės narės ir atskiro įpareigotojo subjekto lygmenimis, veiksmingai mažinti ir valdyti. Ta politika, kontrolės priemonės ir procedūros turi būti proporcingos atsižvelgiant į įpareigotųjų subjektų pobūdį ir dydį.

4. 3 dalyje nurodyta politika, kontrolė ir procedūros apima:

a) vidaus politikos, kontrolės priemonių ir procedūrų, įskaitant pavyzdines rizikos valdymo priemones, deramą klientų tikrinimą, pranešimą, įrašų saugojimą, vidaus kontrolę, atitikties užtikrinimo valdymą, įskaitant atitikties užtikrinimo pareigūno paskyrimą vadovybės lygiu, kai tikslinga atsižvelgiant į verslo apimtį ir pobūdį, taip pat darbuotojų tikrinimą, parengimą;

b) kai tikslinga atsižvelgiant į verslo apimtį ir pobūdį – nepriklausomą audito funkciją, a punkte nurodytai vidaus politikai, kontrolės priemonėms ir procedūroms išbandyti.

5. Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai iš savo vyresniosios vadovybės gautų jų diegiamos politikos, kontrolės priemonių ir procedūrų patvirtinimą, ir stebi bei prireikus griežtina taikomas priemones.

Šios nuostatos taikymo pasekmės yra tokios, kad advokatai turi:

- imtis tinkamų veiksmų, kad nustatytų, įvertintų ir suprastų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, kylančią jų advokatų kontorai, ir
- turėti dokumentais įformintą politiką, kontrolės priemones ir procedūras, kurias leistų advokatų kontorai veiksmingai valdyti, stebėti ir mažinti įvairią nustatytą riziką, ir apimtų bent jau 8 straipsnio 4 dalies a punkte išvardytus dalykus.

Turėtų būti vertinama ne tik visos advokatų kontoros, bet ir kiekvieno kliento bei kiekvieno kliento iškelto klausimo rizika. Kalbant apie visą veiklą, tipiniai rizikos veiksniai yra advokatų kontoros

klientų demografinė specifika ir paslaugų rūšis, o šiems veiksniams iš esmės pasikeitus turėtų būti atliekama rizikos peržiūra.

Viso KPP / TF proceso metu labai svarbu saugoti įrašus: politikos ir procedūrų, kaip nurodyta pirmiau, priimtų sprendimų, įtarimų ir atskleistos informacijos, taip pat atitinkamų dokumentų ir pokalbių.

Direktyvos 46 straipsnio 1 dalyje nustatytos papildomos valstybių narių pareigos, susijusios su advokatų kontoroje dirbančiais darbuotojais – jie turi būti supažindinti su advokatų kontoros politika, įskaitant duomenų apsaugos politiką, ir KPP / TF taisyklėmis.

46 straipsnis

1. Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai imtųsi jiems kylančiai rizikai, jų pobūdžiui ir apimčiai proporcingų priemonių tam, kad jų darbuotojai žinotų apie šios direktyvos pagrindu priimtas nuostatas, įskaitant atitinkamus duomenų apsaugos reikalavimus.

Tokios priemonės apima jų darbuotojų dalyvavimą specialiose tęstinėse mokymo programose, kuriose jie būtų mokomi atpažinti operacijas, galimai susijusias su pinigų plovimu ar teroristų finansavimu, ir jiems būtų nurodoma, kaip elgtis tokiais atvejais.

Rizika grindžiamą požiūrį advokatai gali veiksmingai įgyvendinti taikydami tam tikras procedūras. Visa tai bus išsamiau paaiškinta toliau, tačiau šias procedūras galima apibendrinti šiais punktais:

Pavyzdys

Klientų priėmimo procedūra

- Kiekvieno kliento tapatybės nustatymas ir savalaikis patikrinimas (ypač jei kliento tapatybė pasikeičia)
- Tikrojo savininko tapatybės nustatymas ir pagrįstos priemonės, kurių imamasi jo tapatybei patikrinti
- Kliento aplinkybių ir veiklos supratimas, atsižvelgiant į teikiamų paslaugų pobūdį, apimtį ir laiką. Šią informaciją galima gauti iš klientų, kai jie įprasta tvarka pateikia nurodymus

Vertinimas, ar klientui teikti paslaugas

- Užbaigus kliento priėmimo procedūrą, vertinimas, ar advokatas, padėdamas klientui, rizikuoja padaryti esminį pinigų plovimo nusikaltimą
- Rizikos įvertinimas, atliktas atsižvelgiant į visus esamus grėsmės ženklus, ir prašymas, kad klientas pateiktų paaiškinimus, įskaitant dėl tapatybės patikrinimo, siekiant nuspręsti, ar imtis darbo arba jį tęsti

Nuolatinė kliento stebėseną

- Nuolatinė kliento profilio stebėseną dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo požymių, ypač jei klientas yra politikoje dalyvaujantis asmuo (PDA) arba iš didesnės rizikos valstybės
- Rizika grindžiamo požiūrio taikymas vertinant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką pagal klientus, teisinių paslaugų rūšis, lėšas ir kliento pasirinktą advokatą

Kaip atlikti rizikos vertinimą

Atliekant vykdomos veiklos rizikos vertinimą, advokatams patariama atsižvelgti į:

- informaciją apie pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, kurią pateikia nacionalinė priežiūros institucija, atsižvelgdama į savo rizikos vertinimą
- rizikos veiksnius, susijusius su:
 - klientais, pavyzdžiui, ar advokatų kontora turi stabilią klientų bazę (mažesnę rizikos tikimybę), ar didelę klientų kaitą (didesnę rizikos tikimybę); kuriuose sektoriuose jie vykdo veiklą (pavyzdžiui, nekilnojamojo turto arba ginklų sektoriuose gali kilti didesnė rizikos tikimybė); klientais, kurių veiklai būdinga didelė grynujų pinigų apyvarta (didesnė tikimybė arba rizika);
 - valstybėmis arba regionais, kuriuose advokatų kontora vykdo veiklą – žr. skirsnį apie didelės rizikos trečiąsias valstybes;
 - produktais ar paslaugomis, pavyzdžiui, ar kontoros advokatai padeda klientams sudaryti nekilnojamojo turto sandorius, kurti ar valdyti patikos fondus, bendroves ir labdaros organizacijas (visa tai kelia didesnę riziką);
 - sandoriais – žr. pavyzdžius, pateiktus ankstesniame punkte;
 - pristatymo kanalais, pavyzdžiui, mokėjimais grynaisiais pinigais;
- bet kokių klausimų, iškeltų ankstesniuose advokatų kontoros pranešimuose apie įtartinus sandorius, pobūdį;
- vertinimą:
 - nacionalinį rizikos vertinimą, FATF tarpusavio vertinimus arba viešai skelbiama medžiaga, susijusia su rizika valstybėse, kuriose advokatų kontora vykdo veiklą;
 - ES viršvalstybinį rizikos vertinimą;

- bet kokią kitą medžiagą, pavyzdžiui, straipsnius spaudoje, kuriuose atkreipiamas dėmesys į tam tikrose jurisdikcijose iškilusias problemas.

Įvertinus riziką, reikėtų stengtis nustatyti rizikos mažinimo veiksnius arba pagrįstas kontrolės priemonės, kurias būtų galima įgyvendinti siekiant valdyti riziką ir, jei įmanoma, sumažinti jos reikšmingumą iki proporcingo ir priimtino lygio (akivaizdu, jei rizikos iki tokio lygio negalima sumažinti, advokatas turėtų apsvarstyti galimybę nesiimti tokios užduoties). Yra keletas galimų riziką mažinančių veiksmų, kuriuos atitinkamais atvejais galima apsvarstyti kaip politikos priemonės, pavyzdžiui:

- lėšų šaltinio tikrinimas didesnės rizikos atvejais;
- draudimas naudotis advokatų kontoros kliento sąskaita, kai kartu neteikiamos teisinės paslaugos;
- mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimas, pavyzdžiui, viršijus tam tikrą ribą tiek kasoje, tiek banko sąskaitoje;
- nuolat sekti informaciją apie kylančias problemas;
- atlikti tolesnį tyrimą, jei klientas tiesiog prašo advokatų atlikti mechaninius juridinio asmens steigimo aspektus, neprašydamas teisinės konsultacijos dėl juridinio asmens struktūros tinkamumo.

Tačiau visos advokatų kontoros rizikos vertinimas skiriasi nuo konkretaus atvejo rizikos vertinimo. Nepriklausomai nuo advokatų kontoros rizikos vertinimo, turėtų būti vertinama ir kiekvieno atskiro sandorio, kuris patenka į pirmiau išvardytų direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunkčio i–v įtraukų taikymo sritį, riziką atsižvelgiant į:

- sandorio ar verslo santykių tikslą;
- kliento sudaromų sandorių dydį;
- verslo santykių reguliarumą ir trukmę.

Daugelis tų pačių rizikos rūšių, nustatytų atliekant visos advokatų kontoros vertinimą, gali būti aktualios konkrečiam sandoriui, todėl jos nėra nustatomos iš naujo.

Apskritai advokatų kontorų (nepriklausomai nuo jų dydžio) vadovų įsitraukimas į KPP / TF veiklą yra svarbus rizika grindžiamo požiūrio taikymo aspektas, nes toks įsitraukimas stiprina reikalavimų laikymosi kultūrą, užtikrindamas, kad darbuotojai laikytųsi politikos, procedūrų ir procesų, skirtų veiksmingai valdyti riziką.

Advokatų kontoros dydis

Mažose kontorose arba savarankiškai dirbantiems advokatams gali prireikti kitokio požiūrio į advokatų kontoros rizikos vertinimą, nes tikėtina, kad jie turi mažiau išteklių nei gerokai didesnės advokatų kontoros.

Reikėtų atsižvelgti į išteklius, kuriuos galima pagrįstai skirti tinkamai parengtam rizikos vertinimui įgyvendinti ir valdyti.

Paprastai nesitikima, kad individualia praktika besiverčiantis advokatas galėtų skirti tiek išteklių, kiek jų skiria didelė advokatų kontora; veikiau tikimasi, kad individualia praktika besiverčiantis advokatas sukurs tinkamas sistemas ir kontrolės priemones, kurias taikant vertinimas būtų proporcingas veiklos apimčiai ir pobūdžiui bei klientams.

Iš mažų įmonių, kurios paslaugas teikia daugiausia vietos ir mažos rizikos klientams, paprastai negalima tikėtis, kad jos skirs daug laiko rizikos vertinimui atlikti.

Individualia praktika besiverčiantiems advokatams, palyginti su didele advokatų kontora, turinčia įvairiausių klientų su skirtingais rizikos profiliais, gali būti tikslingiau rizikos vertinimą atlikti remiantis viešai skelbiamais duomenimis ir kliento pateikta informacija.

Tačiau, kai šaltinis yra viešas registras arba klientas, visada išlieka galima rizika dėl informacijos teisingumo. Nusikaltėliai taip pat gali manyti, kad individualia praktika besiverčiantys advokatai ir mažos advokatų kontoros pinigų plovėjams yra parankesnės nei didelės advokatų kontoros. Todėl daugelyje jurisdikcijų ir praktikų teisininkai turi atlikti tiek bendros savo praktikos rizikos, tiek visų naujų klientų ir esamų klientų, vykdančių vienkartinį konkretų sandorį, rizikos vertinimą. Didžiausias dėmesys turi būti skiriamas rizikos vertinimu pagrįstam vertinimui.

Pavyzdžiui, kalbant apie advokatų kontoros dydį, svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti, yra tai, ar klientas ir siūlomas darbas konkrečiam teisininkui būtų neįprastas, rizikingas ar įtartinas. Šis veiksnys turi būti vertinamas atsižvelgiant į teisininko praktiką, taip pat į teisinius, profesinius ir etinius įpareigojimus, taikomus jurisdikcijoje (-ose), kurioje (-iose) jis praktikuoja.

DERAMAS KLIENTŲ TIKRINIMAS (DKT)

Įvadas

DKT apima toliau išvardytus veiksmus (jie išsamiau aprašyti toliau), nes pažindami savo klientą ir suprasdami jo nurodymų motyvus, galėsite geriau nustatyti įtartinus sandorius:

- turite nustatyti kliento tapatybę ir ją patikrinti, išskyrus atvejus, kai kliento tapatybė jums jau yra žinoma;
- turite nustatyti, kur yra tikrasis savininkas, kuris nėra klientas, ir imtis pagrįstų priemonių jo tapatybei patikrinti, ir

- turite įvertinti ir, atitinkamais atvejais, gauti informacijos apie verslo santykių tikslą ir numatomą pobūdį.

Aplinkybės, kuriomis turi būti atliekamas DKT, išvardytos direktyvos 11 straipsnyje:

11 straipsnis

Valstybės narės užtikrina, kad įpareigotieji subjektai deramo klientų tikrinimo priemonės taikytų šiais atvejais:

- a) pradėdami verslo santykius,*
- b) vykdydami nenuolatinį sandorį:*
 - i) kurio vertė – 15 000 EUR ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija, ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo susijusios tarpusavyje, arba*
 - ii) kuriuo pervedamos 1 000 EUR sumą viršijančios lėšos, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/847 (12) 3 straipsnio 9 punkte;*
- c) prekėmis prekiaujančių asmenų atveju, kai vykdomi nenuolatiniai sandoriai grynaisiais pinigais, kurių vertė – 10 000 EUR ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija, ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo susijusios tarpusavyje;*
- d) lošimo paslaugų teikėjams – laimėjimo atsiėmimo ar sumų statymo metu arba abiem atvejais, kai vykdomi sandoriai, kurių vertė – 2 000 EUR ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija, ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo susijusios tarpusavyje;*
- e) kai įtariamas pinigų plovimas ar terorizmo finansavimas, nepaisant jokios leidžiančios nukrypti nuostatos, išimties ar ribinės vertės;*
- f) kai esama abejonių dėl anksčiau gautų kliento tapatybės duomenų teisingumo ar pakankamumo.*

Išsamus DKT priemonių aprašymas pateiktas 13 straipsnyje:

13 straipsnis

1. Deramo klientų tikrinimo priemonės sudaro:

- a) kliento tapatybės nustatymas ir patikrinimas remiantis iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio gautais dokumentais, duomenimis ar informacija, įskaitant, kai naudojamos, elektroninės atpažinties priemonės ir patikimumo užtikrinimo paslaugas, išdėstytas Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 910/2014 (14), arba kitus saugius nuotolinės arba elektroninės atpažinties procesus, reglamentuojamus, pripažįstamus, patvirtintus arba priimamus atitinkamų nacionalinės valdžios institucijų;*
- b) tikrojo savininko tapatybės nustatymas ir pagrįstų priemonių, reikalingų to asmens tapatybei patikrinti tam, kad įpareigotasis subjektas įsitikintų žinantis, kas yra tikrasis savininkas,*

taikymas, be kita ko, juridinių asmenų, patikos struktūrų, bendrovių, fondų ir panašių juridinių vienetų atveju imantis pagrįstų priemonių, reikalingų kliento nuosavybės ir kontrolės struktūrai suprasti. Tais atvejais, kai nustatytas tikrasis savininkas yra vyresnysis vadovas, kaip nurodyta 3 straipsnio 6 dalies a punkto ii papunktyje, įpareigotieji subjektai imasi būtinų pagrįstų priemonių, kad patikrintų vyresniojo vadovo pareigas užimančio fizinio asmens tapatybę, ir saugo įrašus apie atliktus veiksmus ir iškilusius sunkumus patikrinimo proceso metu, jei tokių esama;

c) verslo santykių tikslo ir numatomo pobūdžio vertinimas, o atitinkamais atvejais – informacijos apie juos gavimas;

d) nuolatinė verslo santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tikrinimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų įpareigotojo subjekto turimas žinias apie klientą, jo verslą ir rizikos pobūdį, prireikus įskaitant žinias apie lėšų šaltinį bei užtikrinant, kad turimi dokumentai, duomenys ar informacija būtų nuolat atnaujinami.

Vykdam pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodytas priemones įpareigotieji subjektai taip pat patikrina, kad asmuo, kuris teigia veikiantis kliento vardu, turėtų leidimą tai daryti, ir nustato bei patikrina to asmens tapatybę.

Paskutinis dalykas, kurį reikia paminėti šiuo atžvilgiu, yra tai, kad verslo santykiai direktyvos 3 straipsnio 13 dalyje apibrėžti taip:

3 straipsnis

13. verslo santykiai – verslo, profesiniai arba komerciniai santykiai, kurie susiję su įpareigotojo subjekto profesine veikla ir kuriuos kontaktų užmezgimo momentu numatoma tęsti tam tikrą laiką [...].

Terminai

11 straipsnyje aiškiai nurodyta, kad DKT turi būti atliekamas arba užmezgant verslo santykius, arba vykdam tam tikrus nenuolatinius ir apibrėžtus sandorius. 14 straipsnyje paaiškinta, kad DKT turi būti atliekamas prieš bet kurį iš šių įvykių, nors valstybės narės gali leisti baigti tikrinti kliento ir tikrojo savininko tapatybę pradedant verslo santykius, jei tai būtina siekiant netrukdyti įprastai verslo praktikai ir kai pinigų plovimo ar teroristų finansavimo rizika yra nedidelė, bet vis tiek kuo greičiau.

DKT atlikti nebūtina, kai užsakomos paslaugos, susijusios su veikla, nepatenkančia į šios direktyvos taikymo sritį. Tačiau daugelis advokatų kontorų atlieka DKT visų naujų klientų atžvilgiu, neatsižvelgdamos į dalyko pobūdį. Tai leidžia klientams lengviau pereiti nuo advokatų kontoros nereguliuojamos veiklos prie reguliuojamos veiklos; be to, advokatų kontoroms lengviau nuolat stebėti perėjimą nuo nenuolatinių sandorių prie verslo santykių.

Advokatams taikoma speciali išimtis dėl termino, per kurį reikia atlikti DKT, nustatyta 14 straipsnio 4 dalyje:

14 straipsnis

4. Valstybės narės reikalauja, kad tais atvejais, kai įpareigotasis subjektas negali laikytis 13 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a, b arba c punkte nustatytų deramo klientų tikrinimo reikalavimų, jis nevykdytų sandorių per banko sąskaitą, nepradėtų verslo santykių ar nevykdytų sandorio, taip pat nutrauktų verslo santykius bei apsvaistytų galimybę pagal 33 straipsnį pranešti FŽP apie įtartą sandorį, susijusį su klientu.

Valstybės narės notarams, kitiems nepriklausomiems teisininkams, auditoriams, išorės apskaitininkams ir mokesčių konsultantams pirmos pastraipos netaiko tik tokia apimtimi, kiek tie asmenys nustato savo kliento teisinį statusą, gina tą klientą arba jam atstovauja teismo procese ar su tokiu procesu susijusiais atvejais, įskaitant konsultacijų dėl proceso pradėjimo arba jo išvengimo teikimą.

Advokatai turi žinoti, kad išimtis yra griežta ir taikoma tik konsultavimo ir bylinėjimosi paslaugoms, o ne sandorių sudarymo paslaugoms.

Be to, 14 straipsnio 5 dalyje nustatyta pareiga vykdyti nuolatinę stebėseną, pagal kurią „tinkamu metu ir esamiems klientams remdamesi jautrumu rizikai, pasikeitus atitinkamoms kliento aplinkybėms arba tais atvejais, kai įpareigotasis subjektas turi teisinę prievolę atitinkamais kalendoriniais metais susisiekti su klientu, kad peržiūrėtų su tikroju (-aisiais) savininku (-ais) susijusią aktualią informaciją“.

Akivaizdu, kad tokią nuolatinę stebėseną reikia vykdyti, kai advokato prašoma sudaryti sandorį, kuris neatitinka žinomų kliento išteklių ar elgesio modelių. Nepaisant to, geroji praktika yra taikyti reguliarios DKT peržiūros ir atnaujinimo sistemą. Taip pat geroji praktika yra registruoti tokią vykdomą stebėseną, jei vėliau kiltų klausimų.

Mastas

Direktyvos 13 straipsnyje nustatyti šie bendrieji DKT reikalavimai:

- (a) kliento tapatybės nustatymas ir patikrinimas remiantis iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio gautais dokumentais, duomenimis ar informacija, įskaitant, kai naudojamos, elektroninės atpažinties priemonės ir patikimumo užtikrinimo paslaugas;
- (b) tikrojo savininko tapatybės nustatymas ir pagrįstų priemonių, reikalingų to asmens tapatybei patikrinti tam, kad įpareigotasis subjektas įsitikintų žinantis, kas yra tikrasis savininkas, taikymas, be kita ko, juridinių asmenų, patikos struktūrų, bendrovių, fondų ir panašių juridinių vienetų atveju imantis pagrįstų priemonių, reikalingų kliento nuosavybės ir kontrolės struktūrai suprasti;
- (c) verslo santykių tikslo ir numatomo pobūdžio vertinimas, o atitinkamais atvejais – informacijos apie juos gavimas;
- (d) nuolatinė verslo santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tikrinimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų įpareigotojo subjekto turimas žinias apie klientą, jo verslą ir rizikos pobūdį, prireikus įskaitant žinias apie lėšų

šaltinį bei užtikrinant, kad turimi dokumentai, duomenys ar informacija būtų nuolat atnaujinami.

Jei kliento vardu veikia koks nors asmuo, advokatas taip pat turi patikrinti, ar tas asmuo yra įgaliotas tai daryti, ir nustatyti bei patikrinti to asmens tapatybę.

Direktyvos I priede pateikiamas nebaigtinis rizikos kintamųjų, į kuriuos advokatai turi atsižvelgti nustatydami, koku mastu taikyti DKT priemones, sąrašas:

1 priedas

- i) sąskaitos ar santykių tikslas;*
- ii) kliento įnešamo turto arba vykdomų sandorių dydis;*
- iii) verslo santykių periodiškumas arba trukmė.*

Kaip minėta, KPP / TF veikla yra grindžiama rizika. Priklausomai nuo susijusios rizikos dydžio, yra du DKT lygiai: supaprastintas ir sustiprintas DKT. Toliau bus išsamiau išdėstytos minėtos bendrosios nuostatos pagal šiuos du lygius. Visas procedūras rekomenduojama registruoti.

Supaprastintas deramas tikrinimas (supaprastintas DKT)

Supaprastintas DKT tinkamas, kai advokatas, atsižvelgdamas į konkrečiu atveju atliktą rizikos vertinimą, nusprendžia, kad verslo santykiai ar sandoris kelia mažą pinigų plovimo ar teroristų finansavimo riziką. Atlikdamas supaprastintą deramą tikrinimą, advokatas, be abejo, turi nustatyti kliento tapatybę ir, ypač kai klientas nežinomas, turėtų išnagrinėti šiuos duomenis:

- vardą ir pavardę, adresą ir telefono numerį;
- kliento ankstesnę ir dabartinę darbo patirtį;
- gimimo vietą ir datą;
- ankstesnį ir dabartinį gyvenamosios vietos adresą;
- darbo adresą ir telefono numerius;
- civilinę būklę;
- sutuoktinio (-ių) ir vaikų vardus, pavardes ir kitus identifikavimo duomenis;
- kliento buhalterio vardą, pavardę ir kontaktinius duomenis;
- ankstesnį teistumą;
- vykstančius teisinius ginčus;

- mokesčių deklaracijas.

Tapatybės įrodymai gali būti:

- asmens tapatybės dokumentai, pavyzdžiui, pasai ir vairuotojo pažymėjimai su nuotrauka;
- kiti patvirtinimai, įskaitant reguliuojamame sektoriuje dirbančių asmenų arba jūsų kontoroje dirbančių asmenų, kurie kurį laiką dirbo su asmeniu, patikirimus.

Dauguma atvejų, kai tikrinama asmeniškai, pateikę galiojantį pasą arba asmens tapatybės kortelę su nuotrauka, dauguma klientų turėtų atitikti KPP / TF tapatybės nustatymo reikalavimus. Šių dokumentų kopijos turėtų būti atitinkamai saugomos kaip originalios spausdintinės kopijos, patvirtintos spausdintinės kopijos, skenuotos kopijos arba kopijos su priedu, kad buvo pateikti originalūs dokumentai.

Taip pat rekomenduojama turėti:

- vieną valstybinį dokumentą, patvirtinantį vardą, pavardę ir adresą arba vardą, pavardę ir gimimo datą;
- valstybinį dokumentą, patvirtinantį visą kliento vardą ir pavardę, ir kitą patvirtinamąjį dokumentą, patvirtinantį jo vardą ir pavardę bei adresą arba gimimo datą.

Jei tokių dokumentų gauti neįmanoma, apsvarstykite kitų šaltinių patikimumą ir riziką, susijusią su klientu ir paslaugų sutartimi. Jei advokatas patikrinimui naudoja kelis duomenų šaltinius, gali pakakti vien elektroninio patikrinimo.

Jei dokumentai yra užsienio kalba, advokatai turi imtis tinkamų priemonių, kad pagrįstai įsitikintų, jog dokumentai patvirtina kliento tapatybę.

Jei advokatas nesusitinka su klientu, jis turi apsvarstyti, ar tai kelia papildomą riziką, į kurią reikėtų atsižvelgti atliekant kliento rizikos vertinimą, ir dėl to taikomų supaprastinto DKT priemonių mastą.

Jei klientas negali pateikti standartinio patvirtinimo, reikėtų apsvarstyti, ar tai atitinka kliento profilį ir aplinkybes, ar tai gali būti pinigų plovimo arba teroristų finansavimo įrodymas. Jei yra pagrįstų priežasčių, galima įvertinti alternatyvius dokumentus.

Tolesniuose skirsniuose pateikiama informacija apie didelės rizikos trečiąsias valstybes, politikoje dalyvaujančius asmenis ir kitus su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu susijusius pažeidžiamumo aspektus. Jie nurodyti aptariant sustiprintą deramą tikrinimą, nes dėl jų reikia imtis papildomų veiksmų, tačiau advokatas apie jų buvimą sužinos tik tada, jei iš pradžių bus užduoti klausimai apie klientą, kad advokatas galėtų nuspręsti, kokio lygio DKT yra tinkamas. Kitaip tariant, norint įsitikinti, kuriai kategorijai priskiriamas konkretus klientas ar sandoris, reikia išmanyti abu lygius. Toliau pateikto skirsnio apie sustiprintą deramą tikrinimą pabaigoje taip pat aprašyti įvairūs rizikos veiksniai, kurie paprastai vadinami grėsmės ženklais, padedantys atskirti šiuos du lygius.

Direktyvos II priede pateiktas nebaigtinis galimai mažesnės rizikos veiksnių ir įrodymų rūšių, dėl kurių gali reikėti supaprastinto DKT ir į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašas. Jie suskirstyti į tris kategorijas pagal kliento tipą, sandorio tipą ir geografiją, kaip nurodyta toliau:

II priedas

1. Su klientu susijusios rizikos veiksniai:

a) į biržos sąrašus įtrauktos akcinės bendrovės, kurioms (pagal biržos taisykles, teisės aktus arba vykdytinas priemones) taikomi informacijos atskleidimo reikalavimai, kuriais reikalaujama užtikrinti pakankamą skaidrumą dėl tikrųjų savininkų;

b) viešojo administravimo įstaigos arba įmonės;

c) klientai, kurie reziduoja mažesnės rizikos geografinėse teritorijose, kaip nustatyta 3 punkte.

2. Su produktu, paslauga, sandoriu ar paslaugų teikimo kanalu susijusios rizikos veiksniai:

a) gyvybės draudimo sutartys, kurių įmokos nedidelės;

b) pensijų sistemų draudimo sutartys, jeigu jose nėra išankstinio nutraukimo galimybės ir jeigu draudimo sutartys negali būti naudojamos kaip įkaitai;

c) pensijos, senatvės pensijos ar panaši sistema, kuria numatomos pensijos darbuotojams, kai įmokos yra išskaičiuojamos iš atlyginimų, o sistemų taisyklės neleidžia kitam asmeniui perduoti nario dalies pagal sistemą;

d) finansiniai produktai arba paslaugos, kai tam tikrų rūšių klientams teikiamos tinkamai apibrėžtos ir ribotos paslaugos, kad būtų didinamos galimybės jas gauti finansinės įtraukties tikslais;

e) produktai, kai pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika valdoma kitaip, pvz., ribojant prieinamą pinigų sumą arba užtikrinant su nuosavybės teise susijusį skaidrumą (pvz., tam tikrų rūšių elektroniniai pinigai).

3. Geografinės rizikos veiksniai – registravimas, steigimas, gyvenamoji vieta:

a) valstybės narės;

b) trečiosios valstybės, turinčios veiksmingas kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemas;

c) trečiosios valstybės, kurių atveju, remiantis patikimais šaltiniais, nustatyta, kad korupcija ar kita nusikalstama veikla yra nedidelė;

d) trečiosios valstybės, kuriose, remiantis patikimais šaltiniais, tokiais kaip abipusis vertinimas, išsamaus vertinimo ataskaitos arba paskelbtos tolesnių veiksmų ataskaitos, taikomi

kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu reikalavimai, atitinkantys peržiūrėtas FATF rekomendacijas, ir kurios veiksmingai tuos reikalavimus įgyvendina.

Užmezgus verslo santykius, reikėtų nuolat stebėti, ar neatsiranda įvykių, dėl kurių ateityje gali atsirasti reikalavimas atlikti papildomą deramą tikrinimą.

Nepriklausomai nuo taikomo DKT lygio, advokatai turėtų parengti vidaus politiką ir procedūras, kad DKT priemonės, įskaitant supaprastintą DKT, būtų taikomos nuosekliai ir kad būtų aiškių pasirinkto požiūrio įrodymų. Dėl netinkamų procedūrų advokatams kyla didesnė pinigų plovimo nusikaltimų padarymo rizika, už kurią gali būti skiriamos sankcijos.

Sustiprintas deramas tikrinimas (sustiprintas DKT)

Sustiprintas DKT reikalingas, kai rizika yra didesnė. Direktyvos 18 straipsnyje pateikiami didesnės rizikos sandorių pavyzdžiai, kai sustiprintas DKT yra ypač reikalingas. Siekiant nustatyti, ar sandoriai arba veiksmai neatrodo įtartini, turėtų būti taikoma platesnės apimties ir griežtesnio pobūdžio verslo santykių stebėseną. Šie sandoriai yra:

- sudėtingi sandoriai;
- neįprastai dideli sandoriai;
- neįprastu būdu vykdomi sandoriai;
- akivaizdžios ekonominės arba teisėtos paskirties neturintys sandoriai.

Direktyvos III priede pateiktas nebaigtinis galimai aukštesnės rizikos veiksnių ir įrodymų rūšių, dėl kurių gali reikėti sustiprinto DKT ir į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašas. Jie taip pat suskirstyti į tris kategorijas pagal kliento tipą, sandorio tipą ir geografinę, kaip nurodyta toliau:

III priedas

1. Su klientu susijusios rizikos veiksniai:

- a) verslo santykiai vykdomi neįprastomis aplinkybėmis;
- b) klientai, kurie reziduoja didesnės rizikos geografinėse teritorijose, kaip nustatyta 3 punkte;
- c) juridiniai asmenys arba juridiniai vienetai, kurie yra asmeninės turto valdymo įmonės;
- d) bendrovės, turinčios nominalių akcininkų arba pareikštinės formos akcijų;
- e) įmonės, kurių veikloje labai svarbūs gryniesi pinigai;
- f) bendrovės nuosavybės struktūra atrodo neįprasta arba pernelyg sudėtinga atsižvelgiant į bendrovės veiklos pobūdį;

g) klientas yra trečiosios šalies pilietis, kuris kreipiasi dėl teisės gyventi valstybėje narėje arba dėl jos pilietybės mainais už kapitalo pervedimus, turto ar Vyriausybės obligacijų įsigijimą arba investicijas į bendroves toje valstybėje narėje.

2. Su produktu, paslauga, sandoriu ar paslaugų teikimo kanalu susijusios rizikos veiksniai:

a) privati bankininkystė;

b) produktai ar sandoriai, kuriais gali būti sudarytos palankios sąlygos anonimiškumui;

c) netiesioginiai verslo santykiai arba sandoriai be tam tikrų apsaugos priemonių, pavyzdžiui, elektroninės atpažinties priemonių, atitinkamų patikimumo užtikrinimo paslaugų, kaip apibrėžta Reglamente (ES) 910/2014, arba bet kurio kito saugaus nuotolinės arba elektroninės atpažinties proceso, kurį reglamentuoja, pripažįsta, yra patvirtinusios arba priėmusios atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos;

d) mokėjimai, gauti iš nežinomų arba nesusijusių trečiųjų šalių;

e) nauji produktai ir nauja verslo praktika, įskaitant naują paslaugų teikimo mechanizmą, taip pat naujų arba vystomų technologijų naudojimas dirbant tiek su naujais, tiek su anksčiau egzistavusiais produktais;

f) su nafta, ginklais, brangiaisiais metalais, tabako produktais, kultūriniais artefaktais ir kitais archeologiniu, istoriniu, kultūriniu ir religiniu požiūriu svarbiais arba retos mokslinės vertės daiktais, taip pat su dramblio kaulu ir saugomomis rūšimis susiję sandoriai.

3. Geografinės rizikos veiksniai:

a) nedarant poveikio 9 straipsniui, valstybės, kurių atveju, remiantis patikimais šaltiniais, tokiais kaip abipusis vertinimas, išsamaus vertinimo ataskaitos arba paskelbtos tolesnių veiksmų ataskaitos, nustatyta, kad jose nėra veiksmingų kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemų;

b) valstybės, kuriose, remiantis patikimais šaltiniais, nustatytas didelis korupcijos ar kitos nusikalstamos veiklos lygis;

c) valstybės, kurioms taikomos sankcijos, embargas ar panašios priemonės, paskelbtos, pvz., Sąjungos arba Jungtinių Tautų;

d) valstybės, kurios finansuoja arba remia teroristų veiklą arba kurių teritorijoje veikia į sąrašus įtrauktos teroristų organizacijos.

Rizikos skirstymas į tris kategorijas – susijusių su klientais, paslaugomis ir geografija – yra naudingas orientyras atliekant deramą tikrinimą.

Dar vienas naudingas principas yra tai, kad kliento ar dalyko rizikos profilis lemia, koku mastu advokatas turi gauti, peržiūrėti ir gauti įrodymų apie kliento finansinę padėtį ar bet kurį kitą rizikos veiksni. Kai reikalingas sustiprintas DKT, šis reikalavimas yra griežtesnis. Tam tikri patikrinimai yra geroji praktika visais atvejais, pavyzdžiui, lėšų ir turto šaltinio patikrinimas yra naudinga praktinė priemonė, apskritai padedanti apsaugoti advokato praktiką.

Rėmimasis trečiosiomis šalimis

Direktyvos 25 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės gali leisti advokatams (ir kitiems įpareigotiesiems subjektams) remtis trečiosiomis šalimis, kad būtų įvykdyti DKT reikalavimai. Atsižvelgiant į joms suteiktą diskreciją, skirtingose valstybėse narėse gali būti nustatytos skirtingos taisyklės, kurias reikėtų patikrinti. Vis dėlto direktyvoje aiškiai nustatyta, kad „galutinė atsakomybė už tų [DKT] reikalavimų įvykdymą tenka trečiaja šalimi besiremiančiam įpareigotajam subjektui“. Dėl šios priežasties advokatai visada turėtų paklausti, kokių DKT veiksmų ėmėsi kitas asmuo, kad užtikrintų, jog jis laikosi direktyvos ir rizika grindžiamo požiūrio.

26 straipsnyje nurodytos tos trečiosios šalys, kuriomis gali remtis advokatai (ir kiti pagal direktyvą įpareigotieji subjektai):

26 straipsnis

1. Šiame skirsnyje terminas „trečiosios šalys“ reiškia 2 straipsnyje išvardytus įpareigotuosius subjektus, tiems įpareigotiesiems subjektams priklausančias organizacijas ar federacijas arba kitas įstaigas ar asmenis, esančius valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje:

a) kurie taiko deramo klientų tikrinimo reikalavimus ir įrašų saugojimo reikalavimus, atitinkančius šioje direktyvoje nustatytus reikalavimus, ir

b) kurių atitiktis šios direktyvos reikalavimams yra prižiūrima laikantis VI skyriaus 2 skirsnio.

Kitaip tariant, trečiosioms šalims turi būti taikomos direktyvoje nustatytos pareigos arba joms turi būti taikoma tvarka, atitinkanti direktyvoje nustatytus DKT, įrašų saugojimo ir priežiūros reikalavimus.

Valstybėms narėms draudžiama leisti advokatams (ir kitiems įpareigotiesiems subjektams) remtis trečiosiomis šalimis, įsisteigusiomis didelės rizikos trečiosiose valstybėse (išsamiau apie jas žr. toliau). Valstybės narės gali netaikyti reikalavimų ES įsisteigusių įpareigotųjų subjektų filialams ir patronuojamosioms įmonėms, kuriose jie turi daugumą akcijų, jeigu jie visiškai laikosi visos grupės politikos ir procedūrų pagal direktyvos reikalavimus dėl visos grupės politikos ir praktikos (45 straipsnis).

Apskritai advokatai turėtų užtikrinti, kad pateikta DKT informacija nebūtų pasenusi, ir žinoti, kad asmens, kuriuo remiamasi, atliktas rizikos vertinimas gali nesutapti su paties advokato atliktu rizikos vertinimu. Remtis kitu asmeniu gali būti ne visada tinkama, o advokatai turėtų atsižvelgti į tai, kad rėmimasis savaime yra rizika. Apskritai advokatai turėtų įsitikinti, kad trečioji šalis:

- yra geros reputacijos;
- yra reguliuojama, prižiūrima ir stebima;

- taiko priemones, užtikrinančias atitiktį DKT ir įrašų saugojimo reikalavimams;
- turi reikiamą informaciją apie konkrečioms valstybėms būdingą riziką valstybėje, kurioje vykdoma veikla.

Rašytinė politika, kontrolės priemonės ir procedūros

Svarbu, kad advokatai turėtų rašytinę politiką, kontrolės priemones ir procedūras, kurios yra jų veiklos rizikos vertinimo dalis, ir ypač tas, kurios susijusios su DKT.

Dalykai, kuriuos svarbu arba naudinga fiksuoti raštu:

- advokato ar advokatų kontoros supratimas apie pagrindinę kylančią KPP / TF riziką;
- šaltiniai, kuriais remtasi atliekant KPP / TF rizikos vertinimą;
- advokatų kontoros darbuotojai, kuriems leidžiama savo nuožiūra vykdyti politiką ir procedūras, ir aplinkybės, kuriomis galima naudotis šia diskrecija;
- DKT reikalavimai, kuriuos reikia įvykdyti atliekant supaprastintą, standartinį ir sustiprintą deramą tikrinimą (standartinis DKT užima vietą tarp supaprastinto ir sustiprinto DKT; jis paprastai taikomas tais atvejais, kai yra galima rizika, tačiau mažai tikėtina, kad tokia rizika pasireikš);
- kada ir kokiomis sąlygomis bus leidžiama perduoti DKT pareigų vykdymą arba remtis kitais;
- kaip bus ribojamas darbas su byla, kai DKT nebuvo atliktas;
- aplinkybės, kuriomis leidžiama atidėti DKT;
- kada bus priimami mokėjimai grynaisiais pinigais;
- kada mokėjimai bus priimami iš trečiųjų šalių arba atliekami trečiosioms šalims;
- sprendimai, priimti nesilaikant įprastos politikos, pavyzdžiui, jei priimamas sprendimas imtis papildomų kontrolės priemonių, susijusių su klientu ar klausimu.

Advokatų kontoroms (ir kitiems įpareigotiesiems subjektams), priklausančioms grupei, taikomos specialios taisyklės, nustatytos 45 straipsnyje.

45 straipsnis

1. Valstybės narės reikalauja, kad grupei priklausančioms įpareigotiesiems subjektams įgyvendintų visos grupės politiką ir procedūras, įskaitant duomenų apsaugos politiką, taip pat politiką ir procedūras,

susijusias su keitimusi informacija grupės viduje, kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu tikslais. Ta politika ir procedūros veiksmingai įgyvendinamos valstybėse narėse ir trečiosiose valstybėse esančiuose filialuose ir patronuojamosiose įmonėse, kuriose jie turi daugumą akcijų.

2. Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai, valdantys padalinius kitoje valstybėje narėje, užtikrintų, kad tie padaliniai laikytųsi tos kitos valstybės narės nacionalinių nuostatų, kuriomis įgyvendinama ši direktyva.

3. Valstybės narės užtikrina, kad tais atvejais, kai įpareigotieji subjektai turi filialų ar patronuojamųjų įmonių, kuriose jie turi daugumą akcijų, trečiosiose valstybėse, kuriose būtiniausi kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu reikalavimai ne tokie griežti kaip valstybėse narėse, trečiojoje valstybėje esantys jų filialai ir patronuojamosios įmonės, kuriose jie turi daugumą akcijų, įgyvendintų valstybės narės reikalavimus, įskaitant duomenų apsaugos reikalavimus, kiek tai leidžiama pagal trečiosios valstybės teisę.

<...>

5. Valstybės narės reikalauja, kad tais atvejais, kai trečiosios valstybės teisė neleidžia įgyvendinti pagal 1 dalį reikalaujamos politikos ir procedūrų, įpareigotieji subjektai užtikrintų, kad filialai ir patronuojamosios įmonės, kuriose jie turi daugumą akcijų, toje trečiojoje valstybėje imtųsi papildomų priemonių veiksmingai valdyti pinigų plovimo ar teroristų finansavimo riziką ir informuotų savo buveinės valstybės narės kompetentingas institucijas. Jei papildomų priemonių neužtenka, buveinės valstybės narės kompetentingos institucijos imasi papildomų priežiūros veiksmų, įskaitant reikalavimą, kad grupė nepradėtų verslo santykių arba juos užbaigtų ir kad nevykdytų sandorių, o atitinkamais atvejais – reikalavimą grupei nutraukti veiklą trečiojoje valstybėje.

Kitaip tariant, jei filialai priklauso grupei, jie privalo dalytis informacija grupėje KPP / TF tikslais. Filialai taip pat turi laikytis valstybės narės, kurioje jie yra įsikūrę, nacionalinių KPP / TF nuostatų.

Jei filialas yra trečiojoje valstybėje, kurioje taikomi ne tokie griežti KPP / TF reikalavimai, filialas turi laikytis advokatų kontoros valstybės narės KPP / TF taisyklių tiek, kiek tai leidžiama pagal trečiosios valstybės nacionalinę teisę. Jei trečiojoje valstybėje neleidžiama įgyvendinti advokatų kontoros politikos ir procedūrų, filialai turi taikyti papildomas KPP / TF priemones, o advokatų kontora turi apie tai informuoti savo kompetentingas institucijas. Jei šių papildomų priemonių nepakanka, valstybė narė turi imtis papildomų priežiūros veiksmų ir prireikus reikalauti, kad advokatų kontora uždarytų filialą.

Kaip visada, advokatai turėtų reguliariai peržiūrėti ir atnaujinti savo visos grupės politiką, kontrolės priemones ir procedūras bei raštu registruoti visus padarytus pakeitimus. Advokatai taip pat turėtų raštu registruoti veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant supažindinti darbuotojus su visos grupės politika ir visais jos pakeitimais.

Įrašų saugojimas

Direktyvos 40 straipsnyje nustatyta pareiga saugoti ne tik rašytines procedūras, bet ir įrašus. Šie įrašai turi būti saugomi penkerius metus nuo verslo santykių su klientu pabaigos arba nuo nenuolatinio sandorio sudarymo dienos. Šis reikalavimas apima tiek DKT, tiek sandorių

identifikavimą. Direktyvoje nurodytas minimalus penkerių metų laikotarpis, tačiau advokatai turėtų patikrinti nacionalinės teisės aktus, ar vietos lygmeniu nenustatytas reikalavimas dėl ilgesnio laikotarpio.

Kalbant apie DKT, advokatai turi saugoti dokumentų ir informacijos, būtinos DKT reikalavimams vykdyti, kopijas, įskaitant, jei įmanoma, ne tik popierines kopijas, bet ir informaciją, gautą naudojant elektroninės atpažinties priemones, atitinkamas patikimumo užtikrinimo paslaugas ar bet kokią kitą saugų, nuotolinį ar elektroninį atpažinties procesą, kurį pripažįsta atitinkamos nacionalinės institucijos.

Advokatai turi saugoti sandorius patvirtinančius įrodymus ir įrašus, kuriuos sudaro dokumentų originalai arba jų kopijos, kurias galima pateikti teismo procese pagal taikytiną nacionalinę teisę, reikalingi sandoriams identifikuoti. Įrašai turi būti pakankami, kad būtų galima atkurti pavienius sandorius (įskaitant su jais susijusias sumas ir valiutos rūšis) ir juos panaudoti kaip įrodymus galimo baudžiamojo persekiojimo metu.

Bet kurios kategorijos saugomi duomenys turi būti ištrinti pasibaigus penkerių metų laikotarpiui, nebent nacionalinėje teisėje būtų nustatyta kitaip. Bet kuriuo atveju duomenys negali būti saugomi ilgiau nei 10 metų.

Bendrovės

Bendrovė yra savarankiškas juridinis asmuo, kuris veiklą vykdo per atstovus. Advokatai turi nustatyti ir patikrinti, ar įmonė egzistuoja.

Bendrovės tapatybę sudaro jos įstatai, veikla ir teisinės nuosavybės struktūra.

Advokatai turėtų patikrinti:

- jos pavadinimą;
- jos bendrovės kodą arba kitą registracijos numerį;
- jos registruotos buveinės adresą ir, jei skiriasi, pagrindinę verslo vietą.

Jei ji yra biržinė bendrovė, advokatai turėtų papildomai patikrinti:

- teisės aktus, kurie jai taikomi, ir jos įstatus;
- valdybos (arba lygiaverčio valdymo organo) ir vadovaujančių asmenų, atsakingų už jos veiklą, vardus ir pavardes.

Tikėtina, kad biržinės bendrovės keliama rizika yra mažesnė. Jei įvertinus padaryta tokia išvada dėl mažesnės rizikos, pakaktų gauti patvirtinimą, kad bendrovė įtraukta į reguliuojamos rinkos sąrašus, pavyzdžiui:

- atitinkamos vertybinių popierių biržos svetainės puslapio, kuriame nurodytas įtraukimas į biržos sąrašus ir matyti data, kopiją;

- patikimame dienraštyje paskelbto sąrašo fotokopiją;
- informaciją iš patikimo elektroninio patikrinimo paslaugų teikėjo arba internetinio registro.

Biržinės bendrovės patrunuojamosios įmonės atveju advokatams reikės patrunuojančiosios ir patrunuojamosios įmonės santykius patvirtinančių įrodymų, pavyzdžiui:

- naujausios patrunuojamosios įmonės pateiktos metinės deklaracijos;
- pastabos naujausioje auditorių patvirtintoje patrunuojančiosios arba patrunuojamosios įmonės finansinėje ataskaitoje;
- informacijos iš patikimo elektroninio patikrinimo paslaugų teikėjo arba internetinio registro;
- informacijos iš patrunuojančiosios įmonės paskelbtų ataskaitų, įskaitant paskelbtų jos svetainėje.

Jei advokatai jau veikia patrunuojančiosios bendrovės vardu, jie gali remtis esamo kliento DKT byla, kad patikrintų patrunuojamosios įmonės duomenis, jei esamo kliento tapatybė buvo nustatyta pagal direktyvos reikalavimus.

Jei įmonė nėra įtraukta į reguliuojamos rinkos sąrašus, gali reikėti atlikti papildomą patikrinimą, tai yra:

- atlikti paiešką atitinkamame bendrovių registre;
- gauti bendrovės registracijos pažymėjimo kopiją;
- patikrinti pateiktas audituotas finansines ataskaitas;
- gauti informaciją iš patikimo elektroninio patikrinimo paslaugų teikėjo.

Jei bendrovė yra gerai žinoma, advokatai gali manyti, kad pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika yra maža, ir taikyti šiai rizikai proporcingas DKT priemones.

Jei bendrovė registruota už ES ribų, reikėtų prašyti pateikti tokius pačius dokumentus ir atlikti tokį patį patikrinimą. Akivaizdu, kad rizika gali būti didesnė, todėl advokatas galėtų apsvarstyti, ar dokumentus galėtų patvirtinti reguliuojamame sektoriuje dirbantis asmuo arba kitas specialistas, kurio tapatybę galima patikrinti pagal profesinį žinyną.

Patikos fondai

Direktyvos 31 straipsnyje nustatyta, kad nuostatos dėl patikos fondų taikomos ne tik patikos fondams, bet ir „tam tikrų rūšių „Treuhand“ arba „fideicomiso“, kai tokios struktūros savo pobūdžiu ar funkcijomis yra panašios į patikos fondus. Valstybės narės nustato ypatumus, pagal kuriuos apibrėžiama, ar juridinių struktūrų sandara ar funkcijos panašios į patikos fondų struktūrą pagal

jų teisę valdomų tokių juridinių struktūrų atveju“. Todėl advokatai turės patikrinti, ar tokie patikos fondai arba į patikos fondus panašios struktūros pripažįstami jų valstybėse narėse.

3 straipsnio 6 dalyje (žr. skirsnį „Tikroji nuosavybė“) apibrėžtas tikrųjų savininkų sąrašas patikos fondų atveju. Remiantis bendrojoje teisėje vartojama patikos fondo sąvoka, patikos fondas neturi juridinio asmens statuso, todėl pats savaime negali būti klientas. Klientas gali būti viena iš 3 straipsnio 6 dalyje nurodytų šalių, tai yra:

- patikėtojas;
- patikėtinis (-iai);
- saugotojas (-ai) (jei esama) arba
- vienas ar daugiau naudos gavėjų.

Nustačius, kuri iš šių grupių gali būti klientas (-ai), taps aišku, kieno atžvilgiu advokatas turės vykdyti pareigą rūpintis ir kam bus teikiamos konsultacijos.

TIKROJI NUOSAVYBĖ

3 straipsnio 6 dalyje apibrėžta, ką reiškia tikrasis savininkas; tai ypač svarbu viskam, kas išdėstyta toliau:

3 straipsnis

6. tikrasis savininkas – fizinis (-iai) asmuo (-enys), kuris (-ie) faktiškai yra kliento savininkas (-ai) arba jį kontroliuoja, ir (arba) fizinis (-iai) asmuo (-enys), kurio (-ių) vardu yra vykdomas sandoris ar veikla; tikruoju savininku laikomas bent:

a) įmonėse:

i) fizinis (-iai) asmuo (-enys), kuriam (-iems) faktiškai priklauso juridinio asmens nuosavybė arba kontrolė, nes jis (jie) tiesiogiai arba netiesiogiai turi pakankamą to subjekto akcijų, balsavimo teisių arba nuosavybės dalies procentą, be kita ko, per pareikštinių akcijų valdymą ar kontrolę kitomis priemonėmis, išskyrus bendroves, įtrauktas į biržos sąrašus reguliuojamoje rinkoje, kurioje taikomi reikalavimai atskleisti informaciją, atitinkantys Sąjungos teisę, arba lygiaverčiai tarptautiniai standartai, kuriais užtikrinamas tinkamas informacijos apie savininkus skaidrumas.

Fizinis asmuo, kuris turi 25 % plius vieną akciją arba didesnę nei 25 % kliento nuosavybės dalį, yra laikomas tiesioginiu savininku. Fizinis (-iai) asmuo (-enys), kontroliuojantis (-ys) įmonę arba kelias įmones, kuri (-ios) turi 25 % plius vieną akciją arba didesnę nei 25 % kliento nuosavybės dalį, yra laikomas (-i) netiesioginiu (-iais) savininku (-ais). Ši nuostata taikoma nedarant poveikio valstybių narių teisei nuspręsti, kad nuosavybę arba kontrolę gali rodyti mažesnė procentinė dalis.

Nuspręsti, ar kontrolė vykdoma kitomis priemonėmis, galima, inter alia, vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/34/ES 22 straipsnio 1–5 dalyse išdėstytais kriterijais;

ii) vyresniojo (-ųjų) vadovo (-ų) pareigas einantis (-ys) fizinis (-iai) asmuo (-enys), jei, panaudojus visas įmanomas priemones ir neturint pagrįstų įtarimų, i punkte nurodytas asmuo nenustatytas arba jei kyla abejonių, kad nustatytas (-i) asmuo (-enys) yra tikrasis (-ieji) savininkas (-ai), įpareigotieji subjektai saugo įrašus apie veiksmus, kurių imtasi siekiant nustatyti tikruosius savininkus pagal i ir šį papunkčius;

b) patikos fondų atveju – visi šie asmenys:

i) patikėtojas (-ai);

ii) patikėtinis (-ai);

iii) saugotojas (-ai) (jei esama);

iv) naudos gavėjai arba (jei dar nenustatyti asmenys, gaunantys naudos iš juridinės struktūros ar juridinio asmens) asmenys, kurių interesams atstovauti ta juridinė struktūra ar juridinis asmuo yra pirmiausia įsteigti arba veikia;

v) bet koks kitas fizinis asmuo, faktiškai kontroliuojantis patikos fondą per tiesioginę arba netiesioginę nuosavybę arba kitomis priemonėmis;

c) tokių juridinių asmenų, kaip fondai, ir į patikos struktūras panašių juridinių vienetų atveju – fizinis (-iai) asmuo (-enys), einantis (-ys) b punkte nurodytoms pareigoms lygiavertės arba į jas panašias pareigas [...].

Direktyvos 30 ir 31 straipsniuose kalbama apie įvairių subjektų, kurie gali būti advokatų kontoros klientai, tikruosius savininkus, nes svarbu, kad advokatai suprastų, kas yra tikrieji konkretaus sandorio subjektai, nepriklausomai nuo to, koks subjektas gali prisistatyti kaip klientas.

Pagal 30 straipsnį valstybės narės dabar privalo turėti tikrųjų savininkų registrus, prie kurių (be kita ko) turės prieigą ir advokatai. Žinoma, juose bus duomenys tik apie ES, bet ne už jos ribų registruotus subjektus. Nors registras yra privalomas, kiti aspektai yra savanoriški, pavyzdžiui, ar už registro informaciją bus imamas mokestis, ar atskleidus tam tikrą informaciją tikrajam savininkui kiltų didelė rizika.

30 straipsnio 8 dalyje taip pat pabrėžiama, kad rizika grindžiamas požiūris reiškia, jog advokatas neturėtų remtis vien tik registro informacija.

Apskritai, nepriklausomai nuo to, ar subjektas įsteigtas ES, ar už jos ribų, advokatui iš subjekto, kuris yra klientas, bus reikalinga ši informacija:

- subjekto pavadinimas, registracijos vieta, registracijos numeris, registruota buveinė ir pagrindinė verslo vieta;
- valdybos arba lygiaverčio valdymo organo narių vardai ir pavardės;
- vadovaujantys asmenys, atsakingi už veiklą;

- teisės aktai, kurie taikomi subjektui;
- teisiniai savininkai;
- tikrieji savininkai, įskaitant turinčius akcijų, balsavimo teisių, nuosavybės dalių, pareikštinių akcijų ar kontroliuojančius kitais būdais;
- valdymo dokumentai.

Akivaizdu, kad klientui turėtų būti nurodyta, jog verslo santykių metu pasikeitus bet kuriems iš pirmiau nurodytų elementų apie tuos pokyčius reikia pranešti advokatui, nes jie gali turėti įtakos rizikos vertinimui.

31 straipsnyje kalbama apie patikos fondus ir kitų rūšių juridines struktūras, pavyzdžiui, „fiducie“, tam tikrų rūšių „Treuhand“ arba „fideicomiso“, kai tokios struktūros savo pobūdžiu ar funkcijomis yra panašios į patikos fondus.

31 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatyta tokia pareiga, susijusi su patikos fondais ES:

31 straipsnio 1 dalis

Kiekviena valstybė narė reikalauja, kad bet kokios tiesioginės patikos, administruojamos toje valstybėje narėje, patikėtiniai gautų ir laikytų tinkamą, tikslią ir aktualią informaciją apie patikos fondo tikruosius savininkus. Ta informacija apima šių subjektų tapatybę:

- a) patikėtojo (-ų);*
- b) patikėtinio (-ių);*
- c) saugotojo (-ų) (jei jų esama);*
- d) naudos gavėjų arba naudos gavėjų kategorijos;*
- e) bet kurio kito fizinio asmens, realiai kontroliuojančio patikos fondą.*

Ši informacija taip pat turi būti įtraukta į valstybės narės, kurioje gyvena arba yra įsisteigęs patikėtinis (arba jam lygiavertis asmuo), tikrųjų savininkų registrą. Tačiau, jei patikėtinis (arba jam lygiavertis asmuo) yra įsisteigęs už ES ribų, informacija turi būti įtraukta į valstybės narės, kurioje patikėtinis (arba jam lygiavertis asmuo) užmezga verslo santykius arba įgyja nekilnojamąjį turtą patikos fondo vardu, tikrųjų savininkų registrą.

Prieigai prie informacijos taikomos visos tos pačios sąlygos, kurios minėtos kalbant apie tikrųjų savininkų registrą, įskaitant tai, kad rizika grindžiamas požiūris reiškia, jog advokatas neturėtų remtis vien tik registro informacija.

Informacijos, kurią advokatas turėtų gauti iš kliento, kiekis priklausys nuo to, kokią funkciją atlieka advokatas. Jeigu advokatas steigia ar administruoja patikos fondą, bendrovę ar kitą juridinį asmenį arba veikia kaip patikos fondo, bendrovės ar kito juridinio asmens patikėtinis ar

direktorius, jis turės ne tik suprasti bendrą struktūros tikslą ir jos lėšų šaltinį, bet ir sugebėti nustatyti tikruosius savininkus ir kontroliuojančius asmenis.

Advokatas, teikiantis kitas paslaugas (pvz., veikiantis kaip registruota buveinė) patikos fondui, bendrovei ar kitam juridiniam asmeniui, turės gauti pakankamai informacijos, kad galėtų nustatyti tikruosius savininkus ir kontroliuojančius asmenis.

Advokatas, kuris neveikia kaip patikėtinis, tam tikromis aplinkybėmis gali remtis kito teisininko, buhalterio, patikos ar bendrovės paslaugų teikėjo parengta santrauka arba atitinkamais išrašais iš paties patikos dokumento, kad galėtų nustatyti patikėtoją, patikėtinius, saugotoją (jei toks yra), naudos gavėjus arba fizinius asmenis, vykdančius faktinę kontrolę.

Akivaizdu, kad atliekant tikrojo savininko DKT reikia elgtis apdairiai. Pavyzdžiui, klientas gali būti atstovas, veikiantis pagal įgaliojimą, arba bankroto administratorius. Advokatai turėtų atkreipti dėmesį į galimybę, kad tariamais atstovavimo santykiais naudojamosi siekiant sudaryti sąlygas sukčiavimui.

Rekomenduojama laikytis proporcingo požiūrio. Pavyzdžiui, sudėtingos struktūros įmonės atveju būtų neproporcinga atlikti nepriklausomas paieškas keliuose skirtingo įmonės struktūros lygmens subjektuose siekiant išsiaiškinti, ar asmuo, kaupdamas labai mažas dalis įvairiuose subjektuose, galiausiai nevaldo daugiau nei 25 proc. įmonės, kuri yra klientas, akcijų. Vietoj to advokatai turi įsitikinti, kad jie supranta įmonės, kuri yra klientas, nuosavybės ir kontrolės struktūrą.

Tiek 30, tiek 31 straipsniuose yra nuostatų, pagal kurias reikalaujama pranešti apie neatitikimus, t. y. įpareigotieji subjektai turi pranešti apie visus nustatytus informacijos apie tikruosius savininkus, esančios centriniuose registruose, ir informacijos apie tikruosius savininkus, kurią jie turi kaip įpareigotieji subjektai, neatitikimus. Tai taikoma informacijai, esančiai bendrovių ir kituose tikrųjų savininkų registruose.

Tokių neatitikimų nėra privaloma aktyviai ieškoti ir ši pareiga netaikoma, kai informacijai taikomas advokato ir kliento santykių konfidencialumo principas arba kai neatitikimas nėra reikšmingas (pavyzdžiui, vietoje visų vardų nurodytas tik antrojo vardo inicialas). Apie neatitikimą pirmiausia galima pranešti klientui, kad jis galėtų jį greitai ištaisyti. Jei nusprendžiama apie neatitikimą nepranešti, pavyzdžiui, dėl to, kad jis nėra reikšmingas, vis tiek patariama registruoti, kokių veiksmų buvo imtasi.

DIDELĖS RIZIKOS TREČIOSIOS VALSTYBĖS

Direktyvos 18a straipsnyje pateikti išsamūs nurodymai, kaip elgtis su klientais iš didelės rizikos trečiųjų valstybių. Siekiant apsaugoti ES finansų sistemos vientisumą, Komisija yra įgaliota nustatyti valstybes, kurių kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu taisyklės turi strateginių trūkumų. [Naujausias sąrašas](#) sudarytas 2020 m. gegužės 7 d. 1 priede pateiktas tų valstybių sąrašas.

Akivaizdu, kad valstybės rizikos veiksniai yra svarbus bendro rizikos vertinimo veiksnys. Ir atvirkščiai, jei klientai arba tikrieji klientų savininkai yra įsikūrę arba vykdo veiklą mažos rizikos jurisdikcijose, tai taip pat turėtų atispindėti rizikos vertinime.

Advokatai turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad gali būti ir kitų jurisdikcijų, keliančių didelę pinigų plovimo riziką, kurios nėra įtrauktos į Europos Komisijos parengtą didelės rizikos trečiųjų valstybių sąrašą. Pavyzdžiui, naudingi šaltiniai gali būti „Transparency International“ (tarptautinės NVO, kovojančios su korupcija) skelbiami korupcijos reitingai ir Pasaulio banko kasmet rengiamos ataskaitos.

Be to, nors šiame skirsnyje aptariamos valstybės, įtrauktos į didelės rizikos sąrašą, taip pat gali būti valstybių, asmenų ar grupių, kurioms taikomos sankcijos, embargas ar panašios priemonės, kaip nurodyta III priedo 3 punkte, ir jų atžvilgiu taip pat reikės atlikti sustiprintą DKT. Tokius sąrašus yra sudariusios ES ir Jungtinės Tautos, taip pat juos dali sudaryti atskiros valstybės narės.

18a straipsnyje išvardyti papildomi veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti atliekant didelės rizikos trečiųjų valstybių sustiprintą DKT, daugiausia susiję su papildoma informacija, kurios reikalaujama iš kliento, ir papildoma santykių stebėseną.

POLITIKOJE DALYVAUJANTYS ASMENYS (PDA)

PDA apibrėžtis pateikta direktyvos 3 straipsnio 9 dalyje:

3 straipsnis

9. politikoje dalyvaujantis asmuo – fizinis asmuo, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, be kita ko:

- a) valstybių vadovai, Vyriausybių vadovai, ministrai, viceministrai arba ministrų pavaduotojai;*
- b) parlamentų arba panašių teisėkūros institucijų nariai;*
- c) politinių partijų valdymo organų nariai;*
- d) aukščiausiųjų teismų, Konstitucinių Teismų ar kitų aukščiausiųjų teisminių institucijų, kurių sprendimai negali būti apskundžiami, išskyrus išskirtinius atvejus, nariai;*
- e) audito rūmų ar centrinių bankų valdybų nariai;*
- f) ambasadoriai, laikinieji reikalų patikėtiniai ir aukšto rango ginkluotųjų pajėgų karininkai;*
- g) valstybės valdomų įmonių administracinių, valdymo ar priežiūros organų nariai;*
- h) tarptautinės organizacijos direktoriaus, direktoriaus pavaduotojo ir valdybos nario arba lygiavertės pareigos einantys asmenys.*

Nė viena iš a–h papunkčiuose nurodytų viešųjų pareigų neapima vidutinio ar žemesnio rango pareigūnų.

PDA skiriama dėmesio todėl, kad EBPO valstybės narės yra susirūpinusios, kad PDA naudojasi savo politine padėtimi siekdami praturtėti korupciniu būdu. Sąsaja su PDA bus ir tais atvejais, kai PDA yra kliento tikrasis savininkas ir kai klientas arba jo tikrasis savininkas yra PDA šeimos narys arba žinomas PDA artimas pagalbininkas. Direktyvoje taip pat apibrėžti šeimos nariai ir artimi pagalbininkai:

3 straipsnis

10. šeimos nariai:

- a) politikoje dalyvaujančio asmens sutuoktinis arba jam prilyginamas asmuo;*
- b) politikoje dalyvaujančio asmens vaikai ir jų sutuoktiniai arba jiems prilyginami asmenys;*
- c) politikoje dalyvaujančio asmens tėvai;*

11. artimi pagalbininkai:

- a) fiziniai asmenys, apie kuriuos yra žinoma, kad jie turi bendrą tikrąją nuosavybės teisę į juridinius asmenis ar juridinius vienetus, arba kitus artimus verslo ryšius su politikoje dalyvaujančiu asmeniu;*
- b) fiziniai asmenys, kurie yra vieninteliai tikrieji juridinio asmens arba juridinio vieneto, apie kuriuos yra žinoma, kad jie buvo įsteigti de facto siekiant naudoti politikoje dalyvaujančiam asmeniui, savininkai.*

Direktyvos 20 straipsnyje nustatytos specialios sustiprinto DKT priemonės, kurių advokatas turėtų imtis PDA atžvilgiu:

- (1) turėti įdiegtas atitinkamas rizikos valdymo sistemas, įskaitant rizika grindžiamas procedūras, kuriomis nustatoma, ar klientas arba kliento tikrasis savininkas yra PDA.

Advokatai neprivalo atlikti išsamių tyrimų, kad nustatytų, ar asmuo yra PDA. Pakanka atsižvelgti į advokato turimą ar viešai žinomą informaciją. Daugelis advokatų kontorų naudojasi abonentinėmis paslaugomis, kurios leidžia atlikti patikrinimus PDA duomenų bazėse. Kokių veiksmų imtis, priklauso nuo bendro advokato praktikos rizikos vertinimo.

Kadangi pasaulyje yra daug PDA ir jie nuolat kinta, yra keletas pagrindinių rodiklių, kurie gali būti įrodymais:

- advokatas lėšas gauna iš valdžios institucijos sąskaitos;
- kliento arba susijusio asmens susirašinėjimas ant oficialaus firminio blanko;
- naujienų pranešimai ir paieška internete.

Advokatams taip pat nebūtina aktyviai tirti, ar kliento tikrieji savininkai yra PDA. Tačiau, jei žinoma, kad tikrasis savininkas yra PDA, advokatai, vadovaudamiesi rizika grindžiamu požiūriu, turėtų apsvarstyti, kokių papildomų priemonių reikia imtis bendraujant su klientu:

(2) gauti vyresniosios vadovybės pritarimą užmegzti ar tęsti verslo santykius su PDA.

3 straipsnio 12 dalyje vyresnioji vadovybė apibrėžta kaip „pareigūnas arba darbuotojas, turintis pakankamai žinių apie įstaigai kylančią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir einantis pakankamai aukštas pareigas, kad priimtų sprendimus, turinčius įtakos jai kylančiai rizikai“. Jis ne visais atvejais turi būti valdybai lygiavertio advokatų kontoros organo narys, todėl gali būti:

- praktikos grupės vadovas;
- kitas partneris, nesusijęs su konkrečia byla;
- partneris, prižiūrintis konkrečią bylą;
- asmuo, atsakingas už KPP / TF reikalavimų laikymąsi įmonėje;
- vadovaujantis partneris.

(3) imtis tinkamų priemonių turto šaltiniui ir lėšų, kurios yra susijusios su verslo santykiais arba sandoriais su PDA, šaltiniui nustatyti.

Lėšų šaltinis skiriasi nuo turto šaltinio. Lėšų šaltinis susijęs su vieta, iš kurios siunčiamos kliento lėšos, ir su tuo, kaip ir iš kur klientas gavo pinigų, kad galėtų tas lėšas siųsti. Turto šaltinis susijęs su tuo, kaip atsirado visas kliento turtas, pavyzdžiui, paveldėjus, pardavus turtą arba gavus pelno iš investicijų. Turto šaltinio vertinimas yra esminis atliekant KPP / TF vertinimą.

Jei asmuo yra žinomas PDA, jo finansiniai interesai jau gali būti įtraukti į viešąjį registrą.

Kitais atvejais turėtų pakakti klientui užduodamų klausimų, o visi veiksmai turėtų būti registruojami įprasta tvarka. Dokumentų, priimtinių siekiant patikrinti lėšų arba turto šaltinį, rūšis turėtų priklausyti nuo kliento keliamos pinigų plovimo ir terorizmo rizikos dydžio. Kuo didesnė rizika, tuo išsamesnius ir patikimesnius dokumentus turėtų gauti advokatas. Dokumentų, kuriuos būtų galima priimti, rūšys yra šios: banko išrašai, testamentai, visos darbo užmokesčio pažymos, audituotos finansinės ataskaitos, kuriose nurodytos klientui išmokėtos lėšos, pirkimo / pardavimo sutartys, įplaukos iš kitų sandorių, įrodymai apie pajamas iš akcinio kapitalo, verslo veiklos, palikimo ar dovanos.

Mažos ar vidutinės rizikos kliento turto šaltinio patikrinimas gali reikšti tik klausinėjimą ir atsakymų registravimą. Kuo rizika didesnė, tuo daugiau reikėtų užduoti klausimų ir reikalauti daugiau dokumentų.

Nors šis patarimas pateikiamas su PDA susijusiame skirsnyje, advokatai taip pat turėtų apsvarstyti galimybę juo vadovautis vykdydami nuolatinę bet kokių verslo santykių stebėseną, nesvarbu, ar tai būtų didelės rizikos klientas, ar ne. Kaip jau minėta, lėšų šaltinio tikrinimas yra naudinga praktinė priemonė, apskritai padedanti apsaugoti advokatų kontorą praktiką.

(4) vykdyti sustiprintą nuolatinę tų verslo santykių stebėseną.

Tokia sustiprinta stebėsena būtų, pavyzdžiui, užtikrinimas, kad kliento mokamos lėšos būtų pervedamos iš nurodytos sąskaitos ir kad jų suma atitiktų žinomą kliento turtą. Jei taip nėra, reikia užduoti papildomų klausimų.

KLIENTAI, SU KURIAIS NESUSITINKAMA ASMENIŠKAI

Jei klientas yra fizinis asmuo ir fiziškai nedalyvauja, kad galima būtų nustatyti jo tapatybę, į tai reikia atsižvelgti vertinant pinigų plovimo ar teroristų finansavimo rizikos dydį ir atitinkamai sustiprinto DKT priemonių mastą.

Akivaizdu, kad klientas, kuris nėra fizinis asmuo, niekada negali fiziškai dalyvauti nustatant tapatybę ir jam atstovaus atstovas. Nors asmeninių susitikimų su tokio kliento atstovais nebuvimas yra rizikos veiksnys, tai savaime nereiškia, kad reikia atlikti sustiprintą DKT. Reikia įvertinti bendrą riziką.

GRĖSMĖS ŽENKLAI

Be minėtų pripažintų kategorijų, yra įvairių aplinkybių, į kurias advokatas turėtų atkreipti dėmesį; jos paprastai vadinamos grėsmės ženklais.

Jie vėlgi skirstomi į tris jau minėtas rizikos kategorijas: kliento, sandorio, geografijos. Toliau pateikiami pavyzdžiai atrinkti iš 2014 m. CCBE, Tarptautinės advokatų asociacijos (IBA) ir Amerikos advokatų asociacijos (ABA) paskelbto „[Advokato vadovo, kaip nustatyti pinigų plovimo atvejus ir užkirsti jiems kelią](#)“ (angl. *A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering*), kurį verta perskaityti visą dėl jame pateiktų grėsmės ženklų sąrašų. Geografinės rizikos pavyzdžių galima rasti ankstesniame skirsnyje, kuriame aptariamos didelės rizikos trečiosios valstybės.

Su klientu susijusi rizika:

- naudojimasis tarpininkais be pagrįstos priežasties;
- asmeninių kontaktų vengimas be pagrįstos priežasties;
- nenoras atskleisti informacijos, duomenų ir dokumentų, būtinų sandoriui įvykdyti;
- suklastotų ar padirbtų dokumentų naudojimas;
- klientas yra verslo subjektas, apie kurį informacijos negalima rasti internete;

- klientas yra neįprastai gerai susipažinęs su įprastais teisės aktuose numatytais tinkamo kliento tapatybės nustatymo, duomenų įvedimo ir PAĮS reikalavimais arba pakartotinai užduoda klausimus apie susijusias procedūras;
- šalys yra susijusios be aiškos verslo priežasties arba yra neįprasto amžiaus sandoriui vykdyti;
šalių ir faktiškai veiklai vadovaujančių asmenų neatitikimas.

Su sandoriu susijusi rizika:

- nėra tinkamo paaiškinimo, kodėl naudojami gryniesi pinigai;
- lėšų šaltinis yra neįprastas, pvz., kelios banko sąskaitos, užsienio banko sąskaitos, pervedimas per didesnės rizikos valstybę;
- nėra tinkamo paaiškinimo, kodėl grąžinimo laikotarpis yra neįprastai trumpas arba hipotekos paskolos pakartotinai grąžinamos gerokai anksčiau, nei buvo sutarta iš pradžių;
- nėra tinkamo paaiškinimo, kodėl perduodamo turto kaina yra pernelyg didelė arba maža;
- negalima tinkamai paaiškinti stambaus finansinio sandorio, ypač jei jį sudaryti nori neseniai įsteigta bendrovė, kai jis nepateisinamas įmonės tikslu arba kliento veikla;
- lėšų šaltinis yra neįprastas, nes trečioji šalis finansuoja sandorį arba mokesčius be jokio akivaizdaus ryšio.

Geografinė rizika:

- valstybės / teritorijos, kurios, remiantis patikimais šaltiniais, finansuoja arba remia teroristų veiklą arba kuriose veikia į sąrašus įtrauktos teroristų organizacijos;
- valstybės, kuriose, remiantis patikimais šaltiniais, nustatytas didelis organizuoto nusikalstamumo, korupcijos ar kitos nusikalstamos veiklos lygis, įskaitant neteisėtų narkotikų, prekybos žmonėmis, kontrabandos ir nelegalių lošimų kilmės ar tranzito valstybes;
- valstybės, kurioms taikomos sankcijos, embargas ar panašios priemonės, paskelbtos tarptautinių organizacijų, pvz., ES arba Jungtinių Tautų;
- valstybės, kuriose, remiantis patikimais šaltiniais, nustatyta silpna valdymo, teisėsaugos ir reguliavimo sistema, įskaitant valstybes, kurios FATF ataskaitose nurodytos kaip turinčios silpnas KPP / TF taisykles ir kuriose finansų įstaigos turėtų skirti ypatingą dėmesį verslo santykiams ir sandoriams.

NAUDOJIMASIS TECHNOLOGIJOMIS

Advokatai gali naudoti tokius technologinius sprendimus savo DKT pareigoms vykdyti:

- elektronines priemones asmens tapatybei patikrinti;
- įmonių registro ir tikrųjų savininkų tikrinimo priemones;
- elektronines priemones, skirtas patikrinti, ar klientai neįtraukti į sankcijų, PDA ir neigiamos informacijos apie klientus stebėjimo sąrašus.

Toks naudojimas neatleidžia advokatų nuo asmeninės atsakomybės, kuri visą laiką tenka pačiam advokatui. Todėl šias priemones naudojančys advokatų darbuotojai turėtų būti tinkamai apmokyti, o patys advokatai turėtų gerai suprasti, kaip šios priemonės veikia.

Naudojant elektronines tapatybės tikrinimo priemones galima sutaupyti įmonės išteklių ir jos gali būti tokios pat arba net saugesnės nei tradiciniai popieriniai dokumentai. Tačiau teisininkai turėtų atkreipti dėmesį į įvairias grėsmes:

- kibernetinį ir duomenų saugumą;
- sukčiavimą;
- žmogiškosios klaidos galimybę suklydus įvedant duomenis;
- kliento arba sandorio keliamos rizikos dydį;
- būtinybę susieti prisistatantį klientą su nustatyta elektronine tapatybe;
- elektroninių paslaugų teikėjo naudojamų šaltinių naujumą, patikimumą ir gausą;
- teikėjo patikimumą, nepriklausomumą ir skaidrumą, taip pat tai, ar jis yra sertifikuotas valdžios institucijos arba yra viešosios sistemos dalis, ar yra pripažintos pramonės organizacijos narys ir ar atitinka šioje srityje pripažintus tarptautinius standartus.

Kalbant apie įmonių registrus ir tikrųjų savininkų tikrinimo priemones, rizikos dydis turėtų lemti, ar reikėtų ieškoti nepriklausomų įrodymų, atsižvelgiant į tai, kad tokie registrai paprastai sudaromi naudojant pačių subjektų pateiktus duomenis. Registruota informacija taip pat gali neatspindėti bendro vaizdo, todėl reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kaip dažnai reikia atnaujinti duomenis.

Kalbant apie klientų tikrinimą sankcijų, PDA ir neigiamos informacijos sąrašuose, lemiamas veiksnys vėlgi bus rizikos dydis. Mažesnės rizikos atvejais arba įmonėse gali būti priimtini nemokami arba standartiniai sprendimai. Didesnės rizikos atvejais reikėtų apsvarstyti, kokio masto turėtų būti tikrinimas (pavyzdžiui, tikrųjų savininkų, bendrovių direktorių), jo dažnumą ir naudojamų sistemų patikimumą įvedamų duomenų, informacijos senumo ir duomenų išsamumo

požiūriu. Tinkama tikrinimo priemone turėtų būti galima patikrinti ir nustatyti vardus, pavardes ir kitus duomenų rinkinius su nedideliais pakeitimais, pavyzdžiui, pateikiamus atvirkštine tvarka, daliniu tekstu ir santrumpomis, arba pateikiamus nelotyniškais rašmenimis, pavyzdžiui, kinų kalbos simboliais ar komercinio kodekso duomenimis.

PAREIGA PRANEŠTI

Įvadas

Pranešimai apie įtartinus sandorius yra direktyvoje nustatytos KPP / TF sistemos pagrindas. Pagrindinė pareiga nustatyta 33 straipsnyje:

33 straipsnis

1. Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai ir atitinkamais atvejais jų direktoriai ir darbuotojai visapusiškai bendradarbiautų, skubiai:

a) savo iniciatyva informuodami FŽP, be kita ko, parengdami ataskaitą, jeigu įpareigotasis subjektas žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti, kad lėšos, neatsižvelgiant į atitinkamą sumą, yra pajamos iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu, ir skubiai reaguodami į FŽP prašymus tokiais atvejais pateikti papildomos informacijos ir

b) FŽP pateikus prašymą jam tiesiogiai suteikiant visą reikiamą informaciją.

Pranešama apie visus įtartinus sandorius, įskaitant bandymus įvykdyti sandorius.

Yra specialių nuostatų dėl teisininkų, kuriems taikomas 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunktis, t. y.:

34 straipsnis

1. Nukrypdamos nuo 33 straipsnio 1 dalies, valstybės narės 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto a, b ir d papunkčiuose nurodytų įpareigotųjų subjektų atveju gali tinkamą atitinkamos profesijos savireguliacinio organą paskirti ta institucija, kuri gautų 33 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją.

Nedarant poveikio 2 daliai, paskirtasis savireguliacinio organas šios dalies pirmoje pastraipoje nurodytais atvejais informaciją skubiai ir nefiltruodamas perduoda FŽP.

2. Valstybės narės 33 straipsnio 1 dalyje nustatytų įpareigojimų netaiko notarams, kitiems nepriklausomiems teisininkams, auditoriams, išorės apskaitininkams ir mokesčių konsultantams tik tokia apimtimi, kokia ta išimtis susijusi su informacija, kurią jie gauna iš savo kliento arba apie savo klientą, nustatinėdami savo kliento teisinę padėtį arba gindami savo klientą ar jam atstovaudami teismo procese arba su juo susijusiais atvejais, įskaitant konsultacijų dėl proceso inicijavimo ar vengimo teikimą, neatsižvelgiant į tai, ar tokia informacija yra gauta arba įgyta prieš tokį procesą, tokio proceso metu ar jam pasibaigus.

Apibendrinant galima teigti, kad pagal šias dvi nuostatas advokatas privalo informuoti nacionalinį finansinės žvalgybos padalinį (FŽP), kai advokatas „žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti“, kad lėšos, sudarančios sandorio dalį, yra pajamos iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu. Valstybės narės gali leisti advokatams perimti pareigą pranešti, ir taip jau daroma kai kuriose valstybėse narėse. Be to, advokatai atleidžiami nuo pareigos pranešti labai griežtai ribotomis aplinkybėmis – jiems nustatant kliento teisinę padėtį arba kai jie gina klientą ar jam atstovauja teismo procese.

Advokatas, pateikęs pranešimą apie įtartiną sandorį (PAĮS) FŽP, neturi toliau veikti kliento vardu, išskyrus labai ribotas aplinkybes:

35 straipsnis

1. Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai nevykdytų sandorių, kurie, kiek jiems žinoma ar kaip jie įtaria, yra susiję su pajamomis iš nusikalstamos veiklos arba teroristų finansavimu, kol neįvykdo būtino veiksmo pagal 33 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a punktą ir neįvykdo FŽP arba kompetentingų institucijų tolesnių konkrečių nurodymų vadovaujantis atitinkamos valstybės narės teise.

2. Kai nevykdyti 1 dalyje nurodytų sandorių neįmanoma arba kai dėl tokio nevykdymo gali būti pakenkta pastangoms išaiškinti asmenis, kurie turi naudos iš įtariamos operacijos, atitinkami įpareigotieji subjektai apie tai praneša FŽP iš karto po įvykdymo.

Galiausiai advokatas turėtų susipažinti su nacionalinėmis PAĮS siuntimo FŽP procedūromis.

Šios pareigos pranešti, įskaitant draudimą informuoti klientą, kuris toliau aptariamas atskirai, ir advokato bei kliento santykių konfidencialumo sąsaja aptariama skirsnyje apie advokato ir kliento santykių konfidencialumą.

Kliento informavimas

Advokatams labai svarbus vienas pareigos pranešti aspektas – 39 straipsnio nuostata, draudžianti informuoti klientą:

39 straipsnis

1. Įpareigotieji subjektai ir jų direktoriai bei darbuotojai nei susijusiam klientui, nei kitiems tretiesiems asmenims neatskleidžia, kad informacija yra, bus ar buvo perduodama pagal 33 arba 34 straipsnį, arba kad yra ar gali būti atliekamas tyrimas dėl pinigų plovimo ar teroristų finansavimo.

Kitaip tariant, advokatui draudžiama informuoti klientą apie pranešimą apie įtartiną sandorį (PAĮS), kurį advokatas pateikė FŽP. Šių reikalavimų pažeidėjams numatytos sankcijos (žr. toliau). Tačiau yra viena šios bendros taisyklės išimtis, nustatyta 39 straipsnio 6 dalyje:

39 straipsnis

6. Kai 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti įpareigotieji subjektai siekia įtikinti klientą neužsiimti neteisėta veikla, tai nelaikoma informacijos atskleidimu pagal šio straipsnio 1 dalį.

Kitaip tariant, jei advokatas bando atkalbėti klientą nuo pinigų plovimo veiklos, tai nėra kliento informavimas (net jei klientas gali numanyti, kad advokatas įtaria, jog sandoris gali būti susijęs su pinigų plovimu). Išeity, kad advokatas vis dar saistomas pareigos pateikti PAĮS, tačiau tuo metu gali toliau stengtis atkalbėti klientą.

39 straipsnio 6 dalyje nenustatyta juridinė advokato prievolė stengtis atkalbėti klientą nuo neteisėtos veiklos. Atsižvelgiant į tai, advokatų veiksmų, nurodytų 39 straipsnio 6 dalyje (atgrasyti klientą) ir 33 straipsnyje (pareiga pateikti PAĮS) bei 35 straipsnyje (susilaikyti nuo tolesnių veiksmų), santykį galima geriausiai suprasti iš toliau apibūdintos sekos. 33 straipsnyje įtvirtinta pareiga pateikti PAĮS; tokiais atvejais advokatai privalo susilaikyti nuo tolesnių veiksmų iki FŽP sprendimo priėmimo (35 straipsnis). Bet kokios galimos pastangos, kuriomis siekiama atkalbėti klientą nuo neteisėtos veiklos, nelaikomos 39 straipsnio 6 dalies pažeidimu. Nepaisant to, advokatai negali informuoti savo klientų apie PAĮS.

Pateikę PAĮS, advokatai turėtų rimtai apsvarstyti galimybę nutraukti veiklą kliento vardu iš karto po PAĮS pateikimo, net jei direktyvoje tokia pareiga nenumatyta. Vėliau advokatas gali būti apkaltintas žinojęs apie neteisėtą veiklą, net jei FŽP nepateiks neigiamo atsakymo. Kitaip tariant: PAĮS pateikimas gali būti panaudotas prieš advokatą tolesniame teismo procese.

Jei advokatui pavyksta atkalbėti klientą nuo neteisėtos veiklos, pareigos pateikti **PAĮS** nebelieka.

„Žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti“ – ir šių žodžių reikšmė apskritai

Tai pagrindiniai 33 straipsnio 1 dalies a punkto žodžiai, į kuriuos turi atsižvelgti advokatas. Kadangi už nepranešimą yra numatytos sankcijos (žr. skirsnį „Sankcijos“), šių žodžių reikšmė yra svarbi.

Galima manyti, kad žodis „žino“ yra gana paprastas. Įprastai žinojimas reiškia faktinį žinojimą. Kyla klausimas, ar advokatų sąmoningas tiesos „nematymas“ gali būti prilyginamas žinojimui. Jurisdikcijose šis klausimas gali būti aiškinamas savaip, tačiau *prima facie* standartas turėtų būti toks, kad turimas omenyje tik faktinis žinojimas.

Kriterijus „įtariami“ yra subjektyvus. Iš advokato, manančio, kad sandoris yra įtartinas, nereikėtų reikalauti, kad jis tiksliai žinotų nusikalstamos veikos pobūdį arba tai, kad tam tikros lėšos tikrai buvo tos, kurios buvo gautos iš nusikaltimo. Neturėtų būti reikalaujama, kad įtarimas būtų aiškus ar tvirtai pagrįstas konkrečiais faktais, tačiau turėtų būti tam tikras tikrumas, nebūtinai prilygstantis tikėjimui, bet bent jau viršijantis spėliones. Advokatas gali pastebėti ką nors neįprasto ar netikėto ir pasiteiravus paaiškėja, kad faktai neatrodo įprasti ar turintys komercinę prasmę. Kad kiltų įtarimas, nebūtina turėti įrodymų, jog vykdomas pinigų plovimas.

Anksčiau aptariant grėsmės ženklus pateikta rekomendacijų dėl kelių standartinių įspėjamųjų ženklų, kurie gali kelti susirūpinimą. Jei advokatui dar nekilo įtarimų, bet jis tiesiog turi pagrindo

nerimauti, pavyzdžiui, dėl vieno iš grėsmės ženklų, jis gali užduoti klientui ar kitiems asmenims daugiau klausimų. Tai gali priklausyti nuo to, ką advokatas jau žino, ir nuo to, kaip lengva atlikti užklausas.

Kriterijus, pagal kurį vertinama, ar „turi pakankamai pagrindo įtarti“, apima tą patį mąstymo elementą, kaip ir įtarimo atveju, tik šiuo atveju kriterijus yra objektyvus. Ar buvo faktinių aplinkybių, iš kurių sąžiningas ir apdairus advokatas būtų galėjęs žinoti ar įtarti, kad klientas užsiima pinigų plovimu?

Dėl to kyla dar vienas svarbus klausimas. Rekomendacijos dėl šių žodžių reikšmės Europos lygmeniu gali būti tik tokios, nes nacionalinės teisės aktuose šie žodžiai gali būti apibrėžiami savaip ir galbūt šiek tiek skirtingai kiekvienoje valstybėje narėje.

Tai pasakytina ir apie kitus žodžius, vartojamus pareigos pranešti formuluotėse, pavyzdžiui, žodžius „nustatinėdami teisinę padėtį“ ar „teismo procese“, pateiktus 34 straipsnyje dėl atleidimo nuo pareigos pranešti: „nustatinėdami savo kliento teisinę padėtį arba gindami savo klientą ar jam atstovaudami teismo procese arba su juo susijusiais atvejais“.

Visais šiais atvejais advokatams svarbu žinoti tiksliai formuluotes, vartojamas tiek direktyvos versijoje jų nacionaline kalba, tiek nacionaliniuose įgyvendinimo teisės aktuose, ir kaip jos paprastai aiškinamos. Nacionalinės teisės aktuose negalima nukrypti nuo direktyvoje nustatyto ES standarto, o jei nukrypstama, pirmenybė teikiama direktyvai, tačiau tikslūs žodžiai valstybėse narėse vis dėlto gali šiek tiek skirtis.

Nusikalstama veikla

33 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad teisininkas turi pateikti PAĮS, „jeigu įpareigotasis subjektas žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti, kad lėšos, neatsižvelgiant į atitinkamą sumą, yra pajamos iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu“.

Žodžiai „nusikalstama veikla“ apibrėžti direktyvos 3 straipsnio 4 dalyje.

3 straipsnis

4. nusikalstama veikla – bet koks nusikalstamas dalyvavimas vykdant šiuos sunkius nusikaltimus:

a) teroristiniai nusikaltimai, su teroristine grupe susijusios nusikalstamos veikos ir su teroristine veikla susijusios nusikalstamos veikos, kaip nustatyta Direktyvos (ES) 2017/541 II ir III antraštinėse dalyse;

b) bet kokius nusikaltimus, nurodytus 1988 m. Jungtinių Tautų organizacijos konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta 3 straipsnio 1 dalies a punkte;

c) dalyvavimas nusikalstamų organizacijų, kaip apibrėžta Tarybos pamatinio sprendimo 2008/841/TVR 1 straipsnio 1 dalyje, veikloje;

d) Sąjungos finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą, bent jau sunkų, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje;

e) korupciją;

f) visus nusikaltimus, įskaitant mokestinius nusikaltimus, susijusius su tiesioginiais ir netiesioginiais mokesčiais, kaip apibrėžta valstybių narių nacionalinėje teisėje, už kuriuos numatyta ilgesnė kaip vienu metų maksimali laisvės atėmimo ar įkalinimo bausmė, arba visus nusikaltimus, už kuriuos numatyta ilgesnė kaip šešių mėnesių minimali laisvės atėmimo ar įkalinimo bausmė (valstybėse narėse, kurių teisės sistemose nusikaltimams yra nustatyta minimali riba) [...].

Svarbiausia 3 straipsnio dalis, nes pagal ją bus tikrinama dauguma sandorių, dėl kurių advokatai teiks konsultacijas, yra f punktas, apimantis „visus nusikaltimus“. Vis dėlto jis apima ne viską. Nors šis punktas apima mokestinius nusikaltimus, tačiau jis taikomas tik tiems nusikaltimams, už kuriuos gali būti skiriamos f punkte nurodytos bausmės, t. y. už kuriuos gali būti skiriama ilgesnė nei vienerių metų laisvės atėmimo bausmė. Jeigu valstybė narė nusikaltimams nustato minimalią ribą, apibrėžtis keičiasi ir skiriama ilgesnė kaip šešių mėnesių bausmė.

Apie įtarimus dėl nusikaltimų, kurie nepatenka į šią apibrėžtį, pranešti nereikia. Akivaizdu, kad advokatai turės susipažinti su nacionalinės teisės aktuose pateiktu nusikaltimų sąrašu.

DUOMENŲ APSAUGA

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ([BDAR – Reglamentas \(ES\) 2016/679](#)) taikomas duomenims pagal direktyvą. Išsamus BDAR paaiškinimas nėra šio vadovo dalykas. Tačiau teisininkai turės atsižvelgti į jo nuostatas dėl visų su klientu susijusių duomenų, kuriuos jie tvarko.

Direktyvos 41 straipsnyje aptariami duomenų apsaugos klausimai:

41 straipsnis

2. Įpareigotieji subjektai pagal šią direktyvą tvarko asmens duomenis tik pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslais, kaip nurodyta 1 straipsnyje, ir tie duomenys toliau netvarkomi, jei tai nesuderinama su tais tikslais. Draudžiama asmens duomenis pagal šią direktyvą tvarkyti kitais tikslais, pavyzdžiui, komerciniais tikslais.

3. Įpareigotieji subjektai naujiems klientams, prieš pradėdami verslo santykius arba prieš vykdydami nenuolatinį sandorį, pateikia pagal [BDAR] reikalaujamą informaciją. Ta informacija visų pirma apima bendrą pranešimą apie teisinės prievolos, pagal šią direktyvą nustatytas įpareigotiesiems subjektams, kai jie tvarko asmens duomenis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslais, kaip nurodyta šios direktyvos 1 straipsnyje.

4. Taikydamos 39 straipsnio 1 dalyje nustatytą draudimą atskleisti informaciją, valstybės narės priima teisėkūros priemones, kuriomis visiškai arba iš dalies apribojama duomenų subjekto teisė susipažinti su asmens duomenimis, kurie susiję su juo, ir kurios yra tokio masto, kad toks dalinis arba visiškas apribojimas, deramai atsižvelgiant į atitinkamo asmens teisėtus interesus, būtų demokratinėje visuomenėje būtina ir proporcinga priemonė siekiant:

a) sudaryti sąlygas įpareigotajam subjektui arba kompetentingai nacionalinei institucijai tinkamai atlikti savo pareigas šios direktyvos tikslais arba

b) išvengti trukdymo oficialiam arba teisiniam nagrinėjimui, analizei, tyrimui ar procedūroms šios direktyvos tikslais ir užtikrinti, kad nebūtų pakenkta pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijai, tyrimui ir nustatymui.

Iš šių nuostatų ir BDAR taikymo apskritai kyla keletas pasekmių.

Pirma, advokatas negali naudoti duomenų, gautų atliekant DKT arba taikant bet kurią kitą direktyvos nuostatą, jokiais kitais tikslais, pavyzdžiui, rinkodarai ar siekdamas pelno.

Antra, teisinis pagrindas, kuriuo remdamasis advokatas tvarko duomenis, nėra kliento sutikimas ir nepriklauso nuo kliento sutikimo. BDAR 6 straipsnyje numatyti 6 teisėti duomenų tvarkymo pagrindai, vienas iš jų – kliento sutikimas. Kiti pagrindai nurodyti toliau pateikiamame 6 straipsnio tekste:

Reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (BDAR) 6 straipsnis

Tvarkymo teisėtumas

1. Duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu taikoma bent viena iš šių sąlygų, ir tik tokiu mastu, koku ji yra taikoma:

a) duomenų subjektas davė sutikimą, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais konkrečiais tikslais;

b) tvarkyti duomenis būtina siekiant įvykdyti sutartį, kurios šalis yra duomenų subjektas, arba siekiant imtis veiksmų duomenų subjekto prašymu prieš sudarant sutartį;

c) tvarkyti duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė;

d) tvarkyti duomenis būtina siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kito fizinio asmens interesus;

e) tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas;

f) tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas.

Šios pastraipos f punktas netaikomas duomenų tvarkymui, kurį valdžios institucijos atlieka vykdydamos savo užduotis.

Tačiau yra dar du pagrindai, kurie abu taikomi advokato tvarkomiems duomenims. Vienas iš jų – kai „tvarkyti duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė“. Kadangi pagal direktyvą reikalaujama, kad advokatas gautų ir saugotų tam tikrus duomenis (žr.

ankstesniame skirsnyje pateiktą 40 straipsnį), teisinis pagrindas, kuriuo advokatas turi vadovautis KPP / TF srityje, gali būti 6 straipsnio 1 dalies c punkte nurodyta teisinė prievolė.

Tačiau tai gali būti ir 6 straipsnio 1 dalies e punktas, pagal kurį „tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojų pavestas viešosios valdžios funkcijas“. Taip yra todėl, kad 43 straipsnyje konkrečiai nurodyta, kad „Asmens duomenų tvarkymas pagal šią direktyvą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslais, kaip nurodyta 1 straipsnyje, laikomas viešojo intereso klausimu pagal [BDAR]“.

Trečia, BDAR numatyta kliento teisei susipažinti su duomenimis taikoma išimtis, susijusi su nuostatomis dėl kliento informavimo. Kliento informavimas yra aiškiai susijęs su duomenų apsauga, nes, jei klientas turės teisę matyti, kad buvo pateiktas pranešimas apie įtartiną sandorį, tai paneigs draudimo informuoti klientą tikslą.

BDAR 23 straipsnyje jau numatytas toks galimas apribojimas, o BDAR preambulėje toks apribojimas konkrečiai įvardytas taip: „Tai aktualu, pavyzdžiui, kovojant su pinigų plovimu“.

Todėl direktyvoje aiškiai nurodyta, kad valstybės narės turi imtis veiksmų šiuo atžvilgiu, susijusių su pranešimo duomenimis (todėl daroma nuoroda į 39 straipsnį), priimdamos teisės aktus, kuriais apribojama kliento teisė susipažinti su tokiais duomenimis. Advokatams reikės žinoti konkrečių jų valstybės narės teisės aktų, susijusių su šiuo aspektu, turinį ir taikymo sritį.

ADVOKATO IR KLIENTO SANTYKIŲ KONFIDENCIALUMAS

Įvadas

33, 34, 35 ir 39 straipsnių nuostatos yra ne tik KPP / TF sistemos pagrindas, bet ir susijusios su vienu iš pagrindinių advokato ir kliento santykių principų, t. y. advokato ir kliento santykių konfidencialumu (šis bendras terminas apima bendrąsias profesinės paslapties ir advokato teisės neatskleisti profesinės paslapties sąvokas) ir visiško pasitikėjimo santykiais, kurie turėtų egzistuoti tarp advokato ir kliento.

Esminis ES tekstas dėl advokato ir kliento santykių konfidencialumo reikšmės ir pasekmių pateiktas AM&S byloje (*AM & S Europe Limited prieš Europos Bendrijų Komisiją*, byla 155/79):

„Bendrijos teisėje, kuri kyla ne tik iš ekonominės, bet ir teisinės valstybių narių tarpusavio sąveikos, privaloma atsižvelgti į tų valstybių įstatymams bendrus principus ir sampratas, susijusius su konfidencialumo užtikrinimu, visų pirma tam tikro advokatų ir klientų bendravimo atžvilgiu. Tas konfidencialumas atitinka reikalavimus, kurių svarba pripažįstama visose valstybėse narėse, t. y., kad kiekvienas asmuo be jokių suvaržymų turėtų galimybę kreiptis į advokatą, kurio profesija jį įpareigoja teikti nepriklausomas teisines konsultacijas visiems asmenims, kuriems jų reikia“.

Teismas bylą iš naujo peržiūrėjo po daugiau nei dvidešimties metų priimdamas sprendimą *Akzo Nobel Chemicals Ltd ir Akros Chemicals Ltd prieš Europos Bendrijų Komisiją*, sujungtos bylos T-125/03 ir T-253/03. Jos esminis principas, kaip nurodyta pirmiau, buvo patvirtintas vėlesnėje byloje, kurioje teismas taip pat pažymėjo, kad šis principas yra „glaudžiai susijęs su advokato, kaip asmens, bendradarbiaujančio teismams vykdančiam teisingumą, funkcijos samprata“.

Iš tiesų tai yra tarptautiniu mastu pripažintas principas. Tarptautinė advokatų asociacija yra paskelbusi [Tarptautinius advokato profesijos elgesio principus](#), kurių 4 principas skelbia:

„Advokatas visuomet turi užtikrinti konfidencialumą ir pajėgti neatskleisti informacijos apie esamų ar buvusių klientų reikalus, išskyrus atvejus, kai kitaip leidžiama arba privaloma pagal teisės aktus ir (arba) taikomas profesinio elgesio taisyklės“.

Advokato ir kliento santykių konfidencialumas vadinamas įvairiai ir skirtingose jurisdikcijose jam taikomos skirtingos taisyklės.

Pavyzdžiui, kai kuriose jurisdikcijose advokato ir kliento santykių konfidencialumo teisės aktuose ir taisyklėse aiškiai nustatytos advokato pareigos. Kitose konfidencialios informacijos apsauga nuo atskleidimo užtikrinama sukuriant „teisinės paslapties reikalavimus“ (dar vadinamus išimtimis), taikomus įprastoms taisyklėms, pagal kurias reikalaujama atskleisti informaciją.

Tačiau pagrindinis principas visur yra tas pats: (daugelyje šalių teisės aktais) advokatai draudžiama atskleisti bet kokiai trečiajai šaliai, įskaitant valdžios ir teismines institucijas, informaciją, kurią jam konfidencialiais pagrindais suteikė klientas.

Taip pat taikoma bendra taisyklė, kad advokato ir kliento santykių konfidencialumo apsauga netaikoma, kai advokatas sąmoningai padeda savo klientams ar juos kursto atlikti neteisėtus veiksmus, šiuo atveju – plauti pinigus ar padėti finansuoti teroristus. Advokatas beveik neabejotinai darytų nusikaltimą. Be to, atitinkama profesinės priežiūros institucija advokatai paprastai skirtų drausminę nuobaudą.

Europos teismų praktika

Direktyvoje nustatyta pareiga pranešti neprieštarauja šiam principui, kaip jis suprantamas Europos teisėje. Tai buvo nuspręsta keliose bylose: vieną jų nagrinėjo Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kitą – Europos Žmogaus Teisių Teismas.

Europos Sąjungos Teisingumo Teisme nagrinėtoje byloje [Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kiti prieš Ministrų Tarybą](#) (byla C-305/05) viena iš Belgijos advokatūros sąjungų iškėlė klausimą dėl šios kolizijos. Tačiau Teismas nusprendė, kad pareiga pranešti nepažeidžia teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, kuris užtikrinamas pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnį ir Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 2 dalį.

Buvo nurodyta, kad pareiga pranešti advokatams taikoma tik tuomet, kai jie padeda klientui parengti ar vykdyti iš esmės finansinius ar nekilnojamojo turto sandorius. Paprastai ši veikla dėl savo pobūdžio nėra susijusi su teismo procesu ir dėl to jai netaikoma teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, kuria buvo grindžiamas ieškinys.

Teismas pridūrė, kad nuo to momento, kai advokato paslaugų prašoma kliento gynybos ar atstovavimo teisme tikslais ar prašant konsultacijų dėl teismo proceso inicijavimo ar išvengimo, šis advokatas atleidžiamas nuo pareigos pranešti ir nėra svarbu, ar tokia informacija yra gaunama prieš tokį procesą, tokio proceso metu ar po jo. Teismas nurodė, kad toks atleidimas apsaugo kliento teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

Panaši byla buvo iškelta ir Europos Žmogaus Teisių Teisme: [Michaud prieš Prancūziją](#) (pareiškimas Nr. 12323/11). Ji buvo susijusi su Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsniu, ir teismas padarė išvadą, kad nors Konvencijos 8 straipsnis saugo „pagrindinę teisę į profesinį konfidencialumą“, reikalavimas, kad advokatai praneštų apie įtarimus, nereiškia pernelyg didelio šios teisės suvaržymo.

Teismas savo sprendimą grindė bendruoju interesu, kurio siekiama kovojant su pinigų plovimu, ir garantija, kurią suteikia 34 straipsnio 2 dalyje numatyta pareigos pranešti išimtis (vykdant veiklą, susijusią su teismo procesu arba advokatams vykdant patarėjo teisės klausimais funkcijas). Be to, Prancūzijos teisėje įtvirtintas profesinio konfidencialumo apsaugos filtras, užtikrinantis, kad advokatai pranešimus teiktų ne tiesiogiai FŽP, o advokatūros pirmininkui.

Be europinių bylų, gali būti ir nacionalinių bylų, susijusių su direktyvos įgyvendinimu valstybėje, pavyzdžiui, Belgijos Konstitucinio Teismo byla dėl pranešimo apie įtartinus sandorius ([2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimas Nr. 114/2020](#)).

Išvada

Direktyvos, advokato ir kliento santykių konfidencialumo ir Europos teismų praktikos sąveika reiškia, kad PAJS turi būti teikiamas atsižvelgiant į konkrečias direktyvoje ir teismų praktikoje nurodytas aplinkybes, siekiant užtikrinti, kad nebūtų pažeista Europos žmogaus teisių konvencija ar Europos Sąjungos sutartis. Jei advokatas nepateikia pranešimo, kai tai privaloma, jis dėl to gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už KPP nusikaltimą (žr. toliau).

Tačiau direktyvos reikalavimai taikomi tik esant tam tikriems parametrams:

- kai advokatams ir sandoriams taikoma direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 3 punkte pateikta apibrėžtis;
- net jei ši apibrėžtis taikoma, 34 straipsnio 2 dalyje numatytas atleidimas nuo pareigos pranešti;
- yra kitų svarbių apibrėžčių, susijusių su pranešimu, pavyzdžiui, nusikalstamos veiklos, kuriai esant pirmiausia reikia pateikti PAJS (priklausomai nuo to, kaip atskirose valstybėse narėse apibrėžtas pinigų plovimo nusikaltimas).

Už šių griežtų ribų direktyvos reikalavimai dėl pranešimo netaikomi ir galioja įprastos advokato ir kliento santykių konfidencialumo taisyklės. Advokatai taip pat turi žinoti, ar jų jurisdikcijoje taikoma 34 straipsnio 1 dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata, pagal kurią advokatas gali pranešti apie įtarimus advokatūrai, o advokatūra yra atsakinga už tolesnį jų perdavimą FŽP.

Advokato ir kliento santykių konfidencialumas gali būti laikomas nepažeistu tik tada, kai PAJS buvo pateiktas griežtai laikantis direktyvos 33 straipsnio reikalavimų. Todėl advokatai neturėtų teikti PAJS vien tik savisaugos ir atsargumo sumetimais – taip elgdamiesi jie rizikuoja pažeisti konfidencialumo pareigas.

TARPVALSTYBINIAI KLAUSIMAI

Jei advokatas dirba su klientais kitose jurisdikcijose arba turi padalinį kitose jurisdikcijose, gali kilti keletas problemų tarpvalstybiniu pagrindu.

Europos Sąjungoje

Kadangi direktyva taikoma visoje ES, jos būtiniausi reikalavimai turi būti įgyvendinami visur. Tačiau kai kurios valstybės narės viršijo būtiniausius reikalavimus ir bet kuriuo atveju skirtingose jurisdikcijose taikomi skirtingi metodai, pavyzdžiui, vienur advokatas turi pateikti PAĮS tiesiogiai FŽP, kitur – advokatūrai. Tai reiškia, kad advokatui nelieka nieko kito, kaip tik susipažinti su kitos valstybės narės KPP reikalavimais, o tai bene lengviausia pasiekti konsultuojantis su tos valstybės narės advokatu.

Specifinių problemų kyla keliose srityse:

- rėmimasis trečiosiomis šalimis kitoje valstybėje narėje atliekant DKT – jau minėti direktyvos 26 straipsnio reikalavimai;
- advokato ir kliento santykių konfidencialumo nuostatos – gali būti, kad ne tik skirtingai teikiami PAĮS, kaip ką tik minėta, bet ir advokato ir kliento santykių konfidencialumo apimtis ir taikymas gali būti skirtingi, todėl juos reikia atidžiai patikrinti;
- dokumentai gali būti parengti užsienio kalba arba susiję su institucijomis, kurios gali būti nežinomos advokatui, todėl advokatas privalo imtis atitinkamų priemonių, kad pagrįstai įsitikintų, jog dokumentuose iš tiesų yra įrodymų, patvirtinančių tai, kas teigiama, pavyzdžiui, kliento tapatybę.

SANKCIJOS

Įvadas

Direktyvos 59 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės turi užtikrinti, jog būtų numatytos administracinės sankcijos, taikomos bent tais atvejais, kai pažeidimai yra šiuose atvejais, pakartotini, sistemingi arba keliais iš šių būdų pažeidžiami reikalavimai, išdėstyti šiuose straipsniuose:

- deramas klientų tikrinimas (10–24 straipsniai);
- pranešimas apie įtartinus sandorius (33–35 straipsniai);
- įrašų saugojimas (40 straipsnis);
- vidaus kontrolė (45–46 straipsniai).

59 straipsnyje toliau nustatyta, kad šiais atvejais minimalios sankcijos turi būti tokios:

59 straipsnio 2 dalis

<...> būtų galima taikyti bent šias administracines sankcijas ir priemones:

- a) viešą pranešimą, kuriame nurodomas fizinis arba juridinis asmuo ir pažeidimo pobūdis;*
- b) įsakymą fiziniam arba juridiniam asmeniui nutraukti pažeidimą ir vengti pakartotinio pažeidimo;*
- c) tais atvejais, kai įpareigotajam subjektui būtina turėti leidimą – leidimo panaikinimą arba jo galiojimo sustabdymą;*
- d) laikiną draudimą bet kuriam vadovaujamas pareigas įpareigotajame subjekte einančiam asmeniui ar bet kuriam kitam fiziniam asmeniui, laikomam atsakingu už pažeidimą, atlikti valdymo funkcijas įpareigotuosiuose subjektuose;*
- e) maksimalias administracines pinigines baudas, kurių suma būtų bent du kartus didesnė už dėl pažeidimo gautą naudą, jeigu tokią naudą galima nustatyti, arba siektų bent 1 000 000 EUR.*

Dėl veiksmų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti priimant sprendimą dėl sankcijų dydžio, 60 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

60 straipsnis

4. Valstybės narės užtikrina, kad nustatydamos administracinių sankcijų ar priemonių rūšį ir dydį kompetentingos institucijos atsižvelgtų į visas svarbias aplinkybes, atitinkamais atvejais įskaitant:

- a) pažeidimo sunkumą ir trukmę;*
- b) atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens atsakomybės laipsnį;*
- c) atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens finansinį pajėgumą, kuris nustatomas, pavyzdžiui, pagal bendrą atsakingu laikomo juridinio asmens apyvartą arba atsakingu laikomo fizinio asmens metines pajamas;*
- d) atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens iš pažeidimo gautą naudą, jei ją galima nustatyti;*
- e) trečiųjų šalių dėl pažeidimo patirtus nuostolius, jei juos galima nustatyti;*
- f) atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens bendradarbiavimo su kompetentinga institucija lygį;*
- g) atsakingu laikomo fizinio ar juridinio asmens anksčiau padarytus pažeidimus.*

61 straipsnyje numatyta pranešėjų, kurie valdžios institucijas informuoja apie KPP / TF nuostatų pažeidimus, apsauga.

Akivaizdu, kad advokatai turės būti susipažinę su savo šalies administracinės ar baudžiamosios teisės aktais, susijusiais su KPP / TF nuostatų pažeidimais, nes jie gali būti griežtesni nei pirmiau nurodyti būtiniausi reikalavimai.

Būtinios nusikaltimo sąlygos

Nors nusikaltimų formuluotes valstybės narės gali pritaikyti prie savo nacionalinių teisės sistemų, galima daryti prielaidą, kad pagrindinių nusikaltimų atveju, pavyzdžiui, nepateikus PAJS, kaltinimus pareiškusi šalis turės įrodyti, kad atitinkamas turtas yra nusikalstamu būdu įgytas turtas, kitaip tariant, turtas ar lėšos, gauti iš nusikalstamos veiklos, kaip apibrėžta 3 straipsnio 4 dalyje. Tai reiškia, kad kaltinimus pareiškusi šalis turės įrodyti, jog turtas buvo gautas nusikalstamu būdu ir kad įtariamo nusikaltimo metu advokatas žinojo arba įtarė, kad buvo padarytas nusikaltimas.

Nepranešimo apie nusikaltimus atveju advokatai turės atskleisti, ar jie žinojo, įtarė arba turėjo pakankamai pagrindo įtarti. Šios sąvokos jau išsamiau apibrėžtos šio vadovo skirsnyje „Pareiga pranešti“.

1 PRIEDAS. DIDELĖS RIZIKOS VALSTYBIŲ SĄRAŠAS

Šis sąrašas gali kisti – žr. [čia](#).

Eil. Nr.	Didelės rizikos trečioji valstybė
1	Afganistanas
2	Bahamos
3	Barbadosas
4	Botsvana
5	Kambodža
6	Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika (KLDR)
7	Gana
8	Iranas
9	Irakas
10	Jamaika
11	Mauricijus
12	Mongolija
13	Mianmaras / Birma
14	Nikaragva
15	Pakistanas
16	Panama
17	Sirija
18	Trinidadas ir Tobagas
19	Uganda
20	Vanuatu
21	Jemenas

22	Zimbabwe
-----------	----------